

Briselē, **XXX**.
[...](2020) **XXX** draft

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Komisijas paziņojums par valsts atbalsta noteikumu izpildi valstu tiesās

Projekts Komisijas paziņojumam par valsts atbalsta noteikumu izpildi valstu tiesās

1. IEVADS	2
1.1. Valsts atbalsta kontroles sistēma	3
1.2. Nogaidīšanas pienākums	4
2. VALSTS ATBALSTA NOTEIKUMU IZPILDES VISPĀRĪGIE PRINCIPI	5
2.1. Lojālas sadarbības princips	5
2.2. Līdzvērtības un efektivitātes principi, kas piemērojami valstu procedūrām	5
2.2.1. Tiesības celt prasību	6
2.2.2. Jurisdikcija	7
2.2.3. <i>Res judicata</i> princips	8
3. KOMISIJAS LOMA	9
3.1. Komisijas ekskluzīvā kompetence	9
3.2. Komisijas pilnvaras panākt valsts atbalsta noteikumu izpildi	10
4. VALSTU TIESU LOMA	11
4.1. Valstu tiesu kompetences tvērums valsts atbalsta noteikumu piemērošanā	11
4.1.1. Pēc Komisijas lēmuma	11
4.1.2. Pēc Komisijas lēmumiem, ar kuriem atbalsts atzīts par saderīgu	12
4.1.3. Pēc Komisijas lēmuma par procedūras sākšanu	12
4.2. Valstu tiesu kompetence	13
4.2.1. Atbalsta esības novērtējums	13
4.2.2. Novērtējums par to, vai ir pārkāpts nogaidīšanas pienākums	14
4.2.2.1. Grupu atbrīvojuma regulās paredzēto nosacījumu piemērošana	14
4.2.2.2. Pastāvošais atbalsts	15
4.2.3. Privātpersonu tiesību aizsardzība gadījumos, kad pārkāpts nogaidīšanas pienākums	16
4.2.3.1. Pasākuma īstenošanas apturēšana vai izbeigšana	16
4.2.3.2. Atgūšana	17
4.2.3.3. Pagaidu noregulējuma pasākumi	18
4.2.3.4. Prasības par zaudējumu atlīdzināšanu	19
5. SADARBĪBA STARP KOMISIJU UN VALSTU TIESĀM	23
5.1. Komisijas palīdzība valstu tiesām	23
5.1.1. Sadarbības līdzekļi	23
5.1.1.1. Informācijas nosūtīšana valstu tiesām	24
5.1.1.2. Atzinumu par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu nosūtīšana	25
5.1.1.3. <i>Amicus curiae</i> apsvērumu iesniegšana	26
5.1.2. Vienotais kontaktpunkts un atzinumu un <i>amicus curiae</i> apsvērumu publicēšana	28
5.2. Valstu tiesu palīdzība Komisijai	28
6. VALSTS ATBALSTA NOTEIKUMU UN LĒMUMU NEIZPILDES SEKAS	29
6.1. Procedūras Komisijā attiecībā uz nelikumīgu atbalstu	30
6.2. Pārkāpuma procedūra	30
7. NOBEIGUMA NOTEIKUMI	31

1. IEVADS

- (1) Eiropas Komisija 2012. gadā sāka īstenot Valsts atbalsta modernizācijas programmu ("VAM")¹. VAM ietvaros Komisija ir pieņēmusi tiesību aktu, pamatnostādņu un paziņojumu kopumu valsts atbalsta pasākumu novērtēšanai. Minētais dokumentu kopums ļauj Komisijai mērķtiecīgi vērst *ex ante* pārbaudes uz lietām, kurām ir vislielākā ietekme uz iekšējo tirgu, un reizē arī veidot ciešāku sadarbību ar dalībvalstīm valsts atbalsta noteikumu izpildē. Šajā nolūkā Komisija ieviesa plašākas iespējas dalībvalstīm piešķirt atbalstu bez Komisijas iepriekšējas pārbaudes, paredzot papildu atbrīvojumus no pienākuma paziņot Komisijai par plānotajiem valsts atbalsta pasākumiem. Rezultātā ir palielināties uz grupu atbrīvojumu pamata sniegtā atbalsta apjoms². Šajā kontekstā valstu tiesu loma valsts atbalsta noteikumu ievērošanas nodrošināšanā ir kļuvusi vēl nozīmīgāka.
- (2) 2019. gadā Komisija publicēja pētījumu par valsts atbalsta noteikumu un lēmumu izpildi 28 dalībvalstu³ tiesās ("pētījums par izpildi")⁴. Pētījumā par izpildi tika izskatīti vairāk nekā 750 valsts spriedumi lietās, kas iedalāmas divās kategorijās: 1) lietas, kurās valstu tiesas izdara secinājumus par atbalsta nelikumīgu īstenošanu ("privāttiesiskā izpilde"), un 2) lietas, kurās valstu tiesas ir iesaistītas Komisijas lēmumu par atbalsta atgūšanu īstenošanā ("publiski tiesiskā izpilde").
- (3) Pētījums par izpildi liecina, ka laikposmā no 2007. gada līdz 2017. gadam ir palielināties valstu tiesās skatīto valsts atbalsta lietu skaits. Neraugoties uz šo pieaugumu, valstu tiesas tiesiskās aizsardzības līdzekļus ir noteikušas tikai retos gadījumos, un zaudējumu atlīdzināšanas prasījumi veido nelielu daļu no lietām. Turklāt Komisijas un valstu tiesu sadarbības līdzekļi, kas tika ieviesti 2009. gadā ar Komisijas paziņojumu par valsts atbalsta tiesību normu piemērošanu valstu tiesās ("2009. gada paziņojums par piemērošanu")⁵ un 2015. gadā ar Padomes Regulu (ES) 2015/1589 ("procedūras regula")⁶, nav pieredzējuši plašu pielietojumu.
- (4) Šajā paziņojumā valstu tiesām un citām ieinteresētajām personām ir sniegta praktiska informācija par valsts atbalsta noteikumu izpildi valsts līmenī. Tā galvenais mērķis ir sniegt valstu tiesām norādījumus, ko tās var izmantot, kad tās piemēro šos noteikumus, un veicināt ciešāku sadarbību ar Komisiju. Tajā ir ņemti vērā jautājumi, ko šīs tiesas ir uzdevušas pētījuma par izpildi kontekstā vai lietās, kas iesniegtas Eiropas Savienības

¹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "ES valsts atbalsta modernizācija (VAM)", COM(2012) 209 final.

² Kopš 2015. gada Vispārējā grupu atbrīvojuma regula ("VGAR") ir bijusi piemērojama vairāk nekā 96 % no jaunajiem atbalsta pasākumiem (tiem, par kuriem izdevumus deklarē pirmoreiz). Sk. http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/index_en.html.

³ Pētījums par izpildi tika veikts pirms Līguma par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas parakstīšanas (2020. gada 24. janvāris) un pirms tā stāšanās spēkā (2020. gada 1. februāris). Visas atsauces uz dalībvalstīm pētījumā par izpildi ir jāsaprot kā atsauces arī uz Apvienoto Karalisti.

⁴ Sk. dokumentu "Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)", Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2019. gads, pieejams vietnē <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>.

⁵ Komisijas paziņojums par valsts atbalsta tiesību normu piemērošanu valstu tiesās (OV C 85, 9.4.2009., 1. lpp.).

⁶ Padomes Regula (ES) 2015/1589 (2015. gada 13. jūlijs), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. panta piemērošanai (kodificēta redakcija) (OV L 248, 24.9.2015., 9. lpp.).

Tiesā (“Tiesa”) prejudiciāla nolēmuma saņemšanai. Minētie jautājumi cita starpā ir jautājumi par Komisijā un valstu tiesās notiekošo procedūru salāgošanu vai jautājumi, kas izriet no grupu atbrīvojuma regulu nepareizas piemērošanas.

- (5) Šis paziņojums ir paredzēts, lai sniegtu norādījumus dalībvalstu tiesām, kā noteikts Līguma par Eiropas Savienības darbību (“LES”) 267. pantā. Šis paziņojums valstu tiesām nav saistošs un neietekmē to neatkarību.
- (6) Vispārējās tiesas un Eiropas Savienības Tiesas (abas kopā: “Savienības tiesas”) judikatūra kopš 2009. gada paziņojuma par piemērošanu ir krietni mainījusies. Šis paziņojums ietver minētās izmaiņas un aizstāj 2009. gada paziņojumu par piemērošanu.
- (7) Šajā paziņojumā galvenā uzmanība pievērsta privāttiesiskajai izpildei. Aspekti, kas saistīti ar publiski tiesisko izpildi, ir aplūkoti Komisijas paziņojumā par nelikumīga un nesaderīga valsts atbalsta atgūšanu⁷. Šā paziņojuma mērķis ir arī veicināt ciešāku sadarbību starp Komisiju un valstu tiesām, norādot visus instrumentus, kas pieejami sadarbībai un seku novēršanai valsts atbalsta noteikumu pārkāpšanas gadījumā.

1.1. Valsts atbalsta kontroles sistēma

- (8) Saskaņā ar LESD 107. pantu “ar iekšējo tirgu nav saderīgs nekāds atbalsts, ko piešķir dalībvalstis vai ko jebkādā citā veidā piešķir no valsts līdzekļiem un kas rada vai draud radīt konkurences izkropļojumus, dodot priekšroku konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai, ciktāl tāds atbalsts iespaido tirdzniecību starp dalībvalstīm”.
- (9) Vispārīgā valsts atbalsta aizlieguma kontrole balstās uz dubultu sistēmu: valsts atbalsta pasākumu *ex ante* un *ex post* kontroli. Saskaņā ar LESD 108. pantu Komisijai ir pastāvīgi jāpārskata visas pastāvošā atbalsta sistēmas un jāizvērtē visi dalībvalstu plāni piešķirt jaunu atbalstu vai mainīt pastāvošo atbalstu. Lai Komisija varētu efektīvi veikt šo izskatīšanu, dalībvalstīm ir jāsadarbjas, sniedzot visu attiecīgo informāciju un paziņojot par valsts atbalsta pasākumiem.
- (10) Dalībvalstīm ir pienākums, pirmkārt, paziņot Komisijai par ikvienu pasākumu, kura mērķis ir piešķirt jaunu atbalstu vai mainīt pastāvošo atbalstu, un, otrkārt, neīstenot plānoto pasākumu, kamēr Komisija nav izvērtējusi tā saderību ar iekšējo tirgu (“nogaidīšanas pienākums”)⁸. Nogaidīšanas pienākumam, kas izriet no LESD 108. panta 3. punkta, ir tieša iedarbība⁹: ar to privātpersonām tiek piešķirtas tiesības, uz kurām tās var atsaukties valstu tiesās.
- (11) No tā izriet, ka valsts atbalsta kontroles sistēmas īstenošana, kurā LESD 108. panta 3. punkta noteikums ir būtisks elements, ir gan Komisijas, gan valstu tiesu kompetencē, un to attiecīgās lomas viena otru papildina, bet ir nošķirtas. Komisijai ir ekskluzīva kompetence novērtēt atbalsta pasākumu saderību ar iekšējo tirgu, savukārt valstu tiesām

⁷ [OV C 247, 23.7.2019., 1. lpp.](#)

⁸ Tiesas 2019. gada 14. novembra spriedums *Dilly's Wellnesshotel*, C-585/17, ECLI:EU:C:2019:969, 54. punkts.

⁹ Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 88. punkts; Tiesas 2020. gada 3. marta spriedums *Vodafone Magyarország*, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, 22. punkts; Tiesas 2013. gada 21. novembra spriedums *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 29. punkts.

ir jāaizsargā privātpersonu tiesības gadījumos, kad varētu būt pārkāpts LESD 108. panta 3. punkts¹⁰.

1.2. Nogaidīšanas pienākums

- (12) LESD 108. panta 3. punkta tiešā izpildāmība nozīmē, ka valstu tiesām ir jāveic visi atbilstošie pasākumi saskaņā ar valsts tiesību aktiem, lai novērstu šīs tiesību normas pārkāpuma sekas¹¹.
- (13) Lai uz pasākumu attiektos LESD 108. panta 3. punkta prasības, ir jābūt izpildītiem diviem nosacījumiem, no kuriem viens ir pozitīvs un viens negatīvs: pirmkārt, pasākums kvalificējas kā valsts atbalsts¹² un, otrkārt, pasākums neatbilst visiem nosacījumiem, kas to ļautu atbrīvot no paziņošanas pienākuma.
- (14) Tātad, ja pasākums nav valsts atbalsts, dalībvalstis var to īstenot, iepriekš par to nepaziņojot Komisijai. Komisija ir sniegusi norādes par valsts atbalsta jēdziena interpretāciju¹³.
- (15) Otrkārt, Komisija ir pieņēmusi grupu atbrīvojuma regulas un jo īpaši Vispārējo grupu atbrīvojuma regulu¹⁴, kurās paredzēti nosacījumi, saskaņā ar kuriem atbalsta pasākumi jāuzskata vai var tikt uzskatīti par saderīgiem ar iekšējo tirgu saskaņā ar 107. panta 2. vai 3. punktu¹⁵. Turklāt ar *de minimis* regulām¹⁶ Komisija ir paredzējusi nosacījumus, saskaņā ar kuriem tiek uzskatīts, ka atbalsts neietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm un

¹⁰ Tiesas 2006. gada 5. oktobra spriedums *Transalpine Ölleitung in Österreich*, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, 38. punkts; Tiesas 2010. gada 11. marta spriedums *CELF et ministre de la Culture et de la Communication*, C-1/09, ECLI:EU:C:2010:136, 26. punkts; Tiesas 2015. gada 11. novembra spriedums *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, 21. punkts; Tiesas 2020. gada 3. marta spriedums *Vodafone Magyarorszá*, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, 21. punkts.

¹¹ Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 88. un 89. punkts; Tiesas 2020. gada 3. marta spriedums *Vodafone Magyarorszá*, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, 22. un 23. punkts.

¹² Attiecībā uz šo sk. Komisijas paziņojumu par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu ([OV C 262, 19.7.2016., 1. lpp.](#)).

¹³ Komisijas paziņojums par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu ([OV C 262, 19.7.2016., 1. lpp.](#)); Komisijas paziņojums par Eiropas Savienības [valsts] atbalsta noteikumu piemērošanu kompensācijai, kas piešķirta par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu sniegšanu ([OV C 8, 11.1.2012., 4. lpp.](#)); Komisijas paziņojums par EK līguma 87. un 88. panta piemērošanu valsts atbalstam garantiju veidā ([OV C 155, 20.6.2008., 10. lpp.](#)).

¹⁴ Komisijas Regula (ES) Nr. 651/2014 (2014. gada 17. jūnijs), ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu ([OV L 187, 26.6.2014., 1. lpp.](#)).

¹⁵ Saskaņā ar LESD 109. pantu Eiropas Savienības Padome var pieņemt regulas, lai piemērotu LESD 107. un 108. pantu, un noteikt atbalsta kategorijas, kas ir atbrīvotas no paziņošanas pienākuma. Saskaņā ar LESD 108. panta 4. punktu Komisija attiecīgi var pieņemt regulas, kas attiecas uz valsts atbalsta kategorijām, kuras Padome ir noteikusi saskaņā ar LESD 109. pantu.

¹⁶ Komisijas Regula (ES) Nr. 1407/2013 (2013. gada 18. decembris) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu *de minimis* atbalstam ([OV L 352, 24.12.2013., 1. lpp.](#)); Komisijas Regula (ES) Nr. 360/2012 (2012. gada 25. aprīlis) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu *de minimis* atbalstam, ko piešķir uzņēmumiem, kuri sniedz pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi ([OV L 114, 26.4.2012., 8. lpp.](#)); Komisijas Regula (ES) Nr. 1408/2013 (2013. gada 18. decembris) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu *de minimis* atbalstam lauksaimniecības nozarē ([OV L 352, 24.12.2013., 9. lpp.](#)); Komisijas Regula (ES) Nr. 717/2014 (2014. gada 27. jūnijs) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu *de minimis* atbalstam zvejniecības un akvakultūras nozarē ([OV L 190, 28.6.2014., 45. lpp.](#)).

nekropļo vai nedraud izkropļot konkurenci¹⁷. Ja atbalsta pasākums atbilst visiem attiecīgajiem nosacījumiem, kas paredzēti šajās regulās, attiecīgā dalībvalsts ir atbrīvota no pienākuma paziņot Komisijai par šo atbalstu.

- (16) Treškārt, Lēmumā par valsts atbalstu pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi¹⁸ un Regulā par sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumiem, izmantojot dzelzceļu un autoceļus¹⁹, Komisija ir paredzējusi nosacījumus, saskaņā ar kuriem kompensācijas par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistībām var uzskatīt par saderīgām ar iekšējo tirgu saskaņā ar LESD 106. panta 3. punktu un 93. pantu. Arī šajos gadījumos attiecīgajiem pasākumiem nogaidīšanas pienākums nav piemērojams.

2. VALSTS ATBALSTA NOTEIKUMU IZPILDES VISPĀRĪGIE PRINCIPI

2.1. Lojālas sadarbības princips

- (17) Līguma par Eiropas Savienību²⁰ ("LES") 4. panta 3. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm jāsekmē Eiropas Savienības uzdevumu izpilde. Saskaņā ar šajā pantā nostiprināto lojālas sadarbības principu Eiropas Savienībai un dalībvalstīm, rīkojoties savas jurisdikcijas ietvaros, ir savstarpēji jāpalīdz veikt minētos uzdevumus.
- (18) No LES 4. panta 3. punkta izrietošais savstarpējās palīdzības pienākums attiecas arī uz valstu tiesām²¹. Tas nozīmē, ka Komisija palīdz valstu tiesām, kad tās piemēro Eiropas Savienības tiesību aktus²², savukārt valstu tiesas palīdz Komisijai pildīt tās uzdevumus. Tāpēc valstu tiesām ir jāveic visi vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu savu pienākumu izpildi saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību aktiem, un jāatturas no tādu lēmumu pieņemšanas, kas var apdraudēt LES un LESD (abi kopā: "Līgumi") mērķu sasniegšanu²³.

2.2. Līdzvērtības un efektivitātes principi, kas piemērojami valstu procedūrām

- (19) Tiesa ir konsekventi atzinusi procesuālās autonomijas principu valsts atbalsta noteikumu izpildē²⁴. Saskaņā ar šo principu, ja attiecīgajā jomā nepastāv Eiropas

¹⁷ Šādas regulas tiek pieņemtas, balstoties uz Padomes 2015. gada 13. jūlija pilnvarojuma Regulu (ES) 2015/1588 par to, kā piemērot Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. pantu attiecībā uz dažu kategoriju valsts horizontālo atbalstu ([OV L 248, 24.9.2015., 1. lpp.](#)).

¹⁸ Komisijas Lēmums 2012/21/ES (2011. gada 20. decembris) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 106. panta 2. punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi (izziņots ar dokumenta numuru C(2011) 9380) ([OV L 7, 11.1.2012., 3. lpp.](#)).

¹⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1370/2007 (2007. gada 23. oktobris) par sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumiem, izmantojot dzelzceļu un autoceļus ([OV L 315, 3.12.2007., 1. lpp.](#)).

²⁰ [OV C 202, 7.6.2016., 13. lpp.](#)

²¹ Tiesas 2002. gada 22. oktobra spriedums *Roquette Frères*, C-94/00, ECLI:EU:C:2002:603, 31. punkts.

²² Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedums *SFEI* un citi, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 50. punkts; Tiesas 1991. gada 28. februāra spriedums *Delimitis / Henninger Bräu*, C-234/89, ECLI:EU:C:1991:91, 53. punkts.

²³ Tiesas 2014. gada 11. septembra spriedums Komisija/Vācija, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, 56. punkts; Tiesas 2013. gada 21. novembra spriedums *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 41. punkts.

²⁴ Tiesas 1983. gada 21. septembra spriedums *Deutsche Milchkontor GmbH*, C-205/82, ECLI:EU:C:1983:233, 22. un 23. punkts; Tiesas 2002. gada 13. jūnija spriedums *Niederlande/Komisija*, C-382/99, ECLI:EU:C:2002:363, 90. punkts; Tiesas 2014. gada 11. septembra spriedums Komisija/Vācija, C-527/12,

Savienības regulējums, dalībvalstis var brīvi izvēlēties, kā tās pilda savus pienākumus, kas izriet no Līgumiem, ar nosacījumu, ka to izmantotie līdzekļi nerada negatīvu ietekmi uz Eiropas Savienības tiesību piemērošanas jomu un efektivitāti. Tātad, ja Komisija nav pieņēmusi lēmumu par pasākuma saderību, valstu tiesām ir jāveic atbilstoši pasākumi saskaņā ar valsts tiesību aktiem, lai nodrošinātu valsts atbalsta noteikumu pareizu īstenošanu²⁵.

- (20) Valsts tiesību piemērošana nedrīkst radīt situāciju, ka valstu tiesām nav iespējams vai ir pārmērīgi grūti nodrošināt LESD 108. panta 3. punkta ievērošanu²⁶. Ievērojot Savienības tiesu judikatūru, piemērojamie valsts tiesību akti nedrīkst būt mazāk labvēlīgi par tiem, kas reglamentē līdzīgas iekšzemes situācijas (“līdzvērtības princips”), un tie nedrīkst būt formulēti tā, ka padara praktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtina Eiropas Savienības tiesību sistēmā paredzēto tiesību īstenošanu (“efektivitātes princips”)²⁷.

2.2.1. Tiesības celt prasību

- (21) Saskaņā ar procesuālās autonomijas principu dalībvalstis tiesvedībai valsts atbalsta jomā piemēro savas valsts tiesību normas par tiesībām celt prasību, ar nosacījumu, ka tās atbilst līdzvērtības un efektivitātes principiem.
- (22) Saskaņā ar efektivitātes principu valsts noteikumi par privātpersonu tiesībām celt prasību un interesi celt prasību nedrīkstētu apdraudēt tiesības uz efektīvu to tiesību aizsardzību tiesā, kuras tām paredzētas Eiropas Savienības tiesību aktos²⁸.
- (23) Pētījumā par izpildi tika noskaidrots, ka valstu tiesas galvenokārt skata lietas par prasībām, ko cēlušī atbalsta saņēmēju konkurenti, kurus tieši ietekmē konkurences izkropļojumi, kas izriet no nelikumīgā atbalsta īstenošanas²⁹.
- (24) Tomēr fiziskai vai juridiskai personai var būt interese celt prasību valsts tiesās ne tikai tādos gadījumos, kad mērķis ir novērst konkurences izkropļojumu, ko radījusi valsts atbalsta nelikumīga īstenošana. Valsts tiesām ir jānovērtē prasītāja tiesiskā interese celt prasību neatkarīgi no tā, vai atbalsta pasākuma radītais konkurences izkropļojums prasītāju ir ietekmējis tieši. Tāpēc, piemērojot valsts noteikumus par tiesībām celt

ECLI:EU:C:2014:2193, 39.–42. punkts; Tiesas 2019. gada 23. janvāra spriedums *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 72. punkts; Tiesas 2015. gada 11. novembra spriedums *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, 40. un 41. punkts; Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 135. punkts.

²⁵ Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 89. punkts.

²⁶ Tiesas 2015. gada 11. novembra spriedums *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, 41., 42. un 45. punkts; Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 138.–140. punkts.

²⁷ Efektivitātes principa ievērošana ir jāizvērtē, analizējot konkrētās normas iezīmes un tās lomu attiecīgajā procedūrā. Attiecībā uz šo sk. Tiesas 2015. gada 11. novembra spriedumu *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, 40. punkts.

²⁸ Tiesas 2005. gada 13. janvāra spriedums *Streekgewest*, C-174/02, ECLI:EU:C:2005:10, 18. punkts.

²⁹ Sk. dokumentu “Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)”, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2019. gads, 71. lpp., pieejams vietnē <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>.

prasību, valsts tiesām ir jāņem vērā savs pienākums aizsargāt visu to personu intereses, kurām ir pietiekama tiesiskā interese celt prasību (“trešās personas”)³⁰.

- (25) Turklāt valstu tiesām, novērtējot trešo personu tiesības celt prasību un interesi lietās par valsts atbalstu, ko piešķir, izmantojot fiskālos pasākumus, ir jāņem vērā vēl citi elementi. Attiecībā uz trešām personām, kas ir nodokļu maksātāji, interesi celt prasību par tāda nodokļa atmaksāšanu, kas iekasēts, pārkāpjot nogaidīšanas pienākumu, var atzīt tikai tad, ja nodoklis, kas tām ir jāmaksā, veido nelikumīgā valsts atbalsta finansējumu³¹. To tiesības celt prasību nebalstās uz konkurences attiecībām ar atbalsta saņēmēju³².
- (26) Trešās personas, kas ir nodokļu maksātāji, turpretī nevar atsaukties uz tāda atbalsta pasākuma nelikumīgumu, ar kuru no nodokļa tiek atbrīvoti konkrēti uzņēmumi vai nozares, ar mērķi izvairīties no šā nodokļa samaksas vai saņemt tā atmaksu. Tas attiecas arī uz gadījumiem, kad tās savā darbībā konkurē ar atbalsta saņēmējiem³³. Šāds risinājums faktiski pastiprinātu šā valsts atbalsta konkurenci ierobežojošo ietekmi, jo tādējādi tiktu palielināts to uzņēmumu skaits, kuri gūst labumu no atbrīvojuma no nodokļa, kurš atzīts par nelikumīgu valsts atbalstu.

2.2.2. Jurisdikcija

- (27) Procesuālās autonomijas princips nozīmē, ka katras dalībvalsts ziņā ir tās tiesību sistēmā noteikt, kurām tiesām ir jurisdikcija tiesvedībās par nelikumīga atbalsta piešķiršanu. Tas nozīmē arī to, ka dalībvalstis nosaka konkrētos procesuālos noteikumus, kas reglamentē šīs tiesvedības, ievērojot līdzvērtības un efektivitātes principus³⁴.
- (28) Tā kā šajā jomā nav speciālu Eiropas Savienības tiesību aktu noteikumu, dalībvalstu tiesu sistēmu uzbūve ievērojami atšķiras. Dažas dalībvalstis ir izveidojušas specializētas tiesas valsts atbalsta jautājumos, savukārt citas ir noteikušas ekskluzīvu jurisdikciju esošo tiesu palātām vai pieņēmušas procesuālos noteikumus, kas precizē tiesu

³⁰ Piemēram, Rumānijā tiesības celt prasību tiesā ir jebkurai personai, kuru ietekmējis nelikumīgs valsts atbalsta pasākums. Sk. 3. pielikumu, kurā sniegti ziņojumi par valstīm, dokumentā “Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)”, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2019. gads, 404. lpp., pieejams vietnē <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>. Arī Latvijā tiesības celt prasību tieši pamatojas uz LESD 108. panta 3. punktu, un tādējādi valsts tiesas, nosakot, vai personai attiecīgajā lietā ir tiesības celt prasību, var balstīties uz procedūras regulā sniegto “ieinteresētās personas” definīciju. Sk. 3. pielikumu, kurā sniegti ziņojumi par valstīm, dokumentā “Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)”, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2019. gads, 300. lpp., pieejams vietnē <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>.

³¹ Piemēram, tas attiecas uz gadījumiem, kad nelikumīgais atbalsts tiek finansēts, izmantojot nodevu, kas uzlikta prasītājam. Tomēr situācija ir atšķirīga, ja strīds attiecas nevis uz lūgumu atbrīvot no apstrīdētā nodokļa, bet gan uz šim nodoklim piemērojamo noteikumu likumīgumu. Attiecībā uz šo sk. Tiesas 2020. gada 3. marta spriedumu *Vodafone Magyarország*, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, 25. punkts, un Tiesas 2018. gada 26. aprīļa spriedumu *ANGED*, C-233/16, ECLI:EU:C:2018:280, 26. punkts.

³² Tiesas 2005. gada 13. janvāra spriedums *Streekgewest*, C-174/02, ECLI:EU:C:2005:10, 19. punkts.

³³ Tiesas 2016. gada 10. novembra spriedums *DTS Distribuidora de Televisión Digital* / Komisija, C-449/14 P, ECLI:EU:C:2016:848, 81. un 82. punkts; Tiesas 2016. gada 21. decembra spriedums Komisija / *Aer Lingus*, C-164/15 P, ECLI:EU:C:2016:990, 121. punkts; Tiesas 2020. gada 3. marta spriedums *Vodafone Magyarország*, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, 24.–28. punkts.

³⁴ Tiesas 2019. gada 23. janvāra spriedums *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 72. punkts.

jurisdikciju publiski tiesiskās un privāttiesiskās izpildes lietās³⁵. Lielākajā daļā dalībvalstu valsts atbalsta noteikumu piemērošana ir civiltiesu un administratīvo tiesu kompetencē³⁶.

2.2.3. *Res judicata* princips

- (29) *Res judicata* princips paredz, ka spriedumi, kas ir kļuvuši galīgi, vairs nevar tikt apstrīdēti. Tas attiecas uz gadījumiem, kad ir izsmeltas visas pārsūdzības tiesības vai ir beigušies šo tiesību izmantošanai paredzētie termiņi. *Res judicata* principa mērķis ir nodrošināt tiesību un tiesisko attiecību stabilitāti, kā arī pareizu tiesvedību, un tas ir iestrādāts gan Eiropas Savienības tiesiskajā kārtībā, gan valstu tiesību sistēmās³⁷.
- (30) Saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību pārākuma principu³⁸ valstu tiesām ir pienākums pilnībā izpildīt Eiropas Savienības tiesību normas, tostarp pēc savas iniciatīvas atsakoties piemērot ikvienu ES tiesībām pretrunā esošu valsts tiesību normu. Tas attiecas arī uz valsts noteikumiem, kuros ir nostiprināts *res judicata* princips³⁹.
- (31) Turklāt jāuzsver, ka Savienības tiesu judikatūra ir ierobežojusi *res judicata* principa spēku valsts atbalsta jomā. Proti, *res judicata* princips attiecas tikai uz pamatiem, kas jau ir skaidri izlemti, ievērojot līdzvērtības un efektivitātes prasības, bet ne uz jautājumiem, kas varēja tikt izvirzīti, bet netika izvirzīti agrākas prasības ietvaros⁴⁰.
- (32) Eiropas Savienības tiesību pārākuma princips arī nepieļauj, ka *res judicata* principa piemērošana ierobežotu Komisijai LESD paredzēto ekskluzīvo kompetenci⁴¹. Apstākļi,

³⁵ Piemēram, Īrija ir piešķirusi Augstās tiesas konkurences lietu saraksta (*Competition List*) tiesnešiem ekskluzīvu jurisdikciju izskatīt strīdus konkurences tiesību jomā, tostarp valsts atbalsta lietas. Arī Itālijā valsts administratīvajām tiesām kopš 2013. gada 19. janvāra ir piešķirta gandrīz ekskluzīva kompetence izskatīt lietas par valsts atbalsta noteikumu publiski tiesisko un privāttiesisko izpildi. Civiltiesas ir saglabājušas savu kompetenci attiecībā uz noteiktiem tiesvedības un prasījumu veidiem. Sk. 3. pielikumu, kurā sniegti ziņojumi par valstīm, dokumentā "Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)", Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2019. gads, 253., 263. un 264. lpp., pieejams vietnē <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>. Sk. arī dokumentu "Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)", 103. un 104. lpp.

³⁶ Konkrēti, lielākajā daļā dalībvalstu administratīvo tiesu kompetencē ir lietas, kurās prasītājs apstrīd publiskā sektora iestādes aktu, piemēram, rīkojumu, ar ko īsteno atbalsta atgūšanu vai piešķir atbalstu, savukārt civiltiesas ir kompetentas jautājumos par zaudējumu atlīdzināšanu vai valsts atbalsta atgūšanu maksātnespējas procedūru kontekstā. Sk. dokumentu "Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)", Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2019. gads, 64. lpp., pieejams vietnē <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>.

³⁷ Tiesas 2015. gada 11. novembra spriedums *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, 38. punkts.

³⁸ Tiesas 1963. gada 5. februāra spriedums *Van Gend en Loos / Administratie der Belastingen*, C-26/62, ECLI:EU:C:1963:1; Tiesas 1964. gada 15. jūlija spriedums *Costa/E.N.E.L.*, C-6/64, ECLI:EU:C:1964:66; Tiesas 1978. gada 9. marta spriedums *Amministrazione delle finanze dello Stato / Simmenthal*, C-106/77, ECLI:EU:C:1978:49.

³⁹ Tiesas 2007. gada 18. jūlija spriedums *Lucchini*, C-119/05, ECLI:EU:C:2007:434, 60. un 61. punkts.

⁴⁰ Tiesas 2007. gada 18. jūlija spriedums *Lucchini*, C-119/05, ECLI:EU:C:2007:434, 57.–59. punkts; Tiesas 2015. gada 11. novembra spriedums *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, 30., 42. un 43. punkts.

⁴¹ Tiesas 2015. gada 11. novembra spriedums *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, 44. punkts; Tiesas 2020. gada 4. marta spriedums *Buonotourist/Komisija*, C-586/18 P, ECLI:EU:C:2020:152, 92.–96. punkts; Tiesas 2020. gada 4. marta spriedums *CSTP Azienda della Mobilità / Komisija*, C-587/18 P, ECLI:EU:C:2020:150, 92.–96. punkts.

ka valsts tiesa ir lēmusi par valsts atbalsta pasākumu pirms Komisijas lēmuma par to pašu pasākumu, neliedz Komisijai konstatēt, ka attiecīgais pasākums ir nelikumīgs valsts atbalsts. Tas tā ir pat tad, ja pēdējās instances valsts tiesa iepriekš būtu izslēgusi šādu secinājumu.

3. KOMISIJAS LOMA

- (33) LESD 108. panta 3. punktā paredzētās iepriekšējas kontroles sistēmas mērķis ir nodrošināt, ka var tikt īstenots tikai saderīgs atbalsts⁴². Lai sasniegtu šo mērķi, plānotā atbalsta īstenošana ir jāatliek līdz brīdim, kad Komisija pieņem lēmumu par tā saderību ar iekšējo tirgu⁴³.

3.1. Komisijas ekskluzīvā kompetence

- (34) Komisija savu uzdevumu novērtēt atbalsta pasākuma saderību parasti veic divos posmos. Pirmkārt, Komisija novērtē, vai pasākums ir kvalificējams kā valsts atbalsts saskaņā ar LESD 107. panta 1. punktu⁴⁴, otrkārt, tā pārbauda, vai pasākums ir saderīgs ar iekšējo tirgu. Pirmais solis, proti, atbalsta esības novērtējums, ietilpst gan Komisijas, gan valstu tiesu kompetencē, jo valstu tiesām var būt jānosaka, vai uz pasākumu attiecas nogaidīšanas pienākums⁴⁵ (sk. 4.2.1. un 4.2.2. iedaļu). Otrais posms, proti, saderības novērtējums, ir ekskluzīvā Komisijas atbildībā. Saderības novērtējums ir jānoformē lēmumā⁴⁶, kuru Savienības tiesas var pārskatīt⁴⁷.
- (35) Komisija var novērtēt pasākuma saderību ar iekšējo tirgu pēc sākotnējās izskatīšanas (ja tai nav šaubu par pasākuma saderību ar iekšējo tirgu)⁴⁸ vai oficiālās izmeklēšanas (ja tai ir šaubas par pasākuma saderību ar iekšējo tirgu)⁴⁹. Sākot oficiālo izmeklēšanu, Komisija pieņem lēmumu, kurā tā pauž savu sākotnējo viedokli par attiecīgo pasākumu kā valsts atbalstu un izklāsta savas šaubas par pasākuma saderību ar iekšējo tirgu (“lēmums par procedūras sākšanu”)⁵⁰.
- (36) Lai gan oficiālās izmeklēšanas laikā pasākuma saderības jautājums vēl ir neizšķirts, lēmumam par procedūras sākšanu ir noteiktas tiesiskās sekas (sk. 4.1.3. iedaļu).
- (37) Valsts atbalsta pasākumu novērtējums, ko Komisija sniedz savos lēmumos, ierobežo valstu tiesu kompetences īstenošanu (sk. 4.1. iedaļu). Iepriekšēji Komisijas lēmumi ir saistoši valstu tiesām tādā ziņā, ka valsts tiesai ir jāievēro Komisijas novērtējums par

⁴² Tiesas 2020. gada 3. marta spriedums *Vodafone Magyarország*, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, 19. punkts.

⁴³ Tiesas 2013. gada 21. novembra spriedums *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 25. un 26. punkts; Tiesas 2017. gada 18. maija spriedums *Fondul Proprietatea*, C-150/16, ECLI:EU:C:2017:388, 40. punkts; Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 84. punkts.

⁴⁴ Komisijas paziņojums par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu ([OV C 262, 19.7.2016., 1. lpp.](#)).

⁴⁵ Tiesas 2020. gada 4. marta spriedums *Buonotourist/Komisija*, C-586/18 P, ECLI:EU:C:2020:152, 90. punkts.

⁴⁶ Sk. procedūras regulas 4. un 9. pantu ([OV L 248, 24.9.2015., 14. lpp.](#)).

⁴⁷ Tiesas 2016. gada 19. jūlija spriedums *Kotnik* un citi, C-526/14, ECLI:EU:C:2016:570, 37. punkts.

⁴⁸ Lēmums necelt iebildumus: procedūras regulas 4. panta 3. punkts.

⁴⁹ Skatīt jēdzienus “pozitīvs lēmums” un “negatīvs lēmums” procedūras regulas 9. panta attiecīgi 3. un 5. punktā.

⁵⁰ Sk. procedūras regulas 4. panta 3. un 4. punktu ([OV L 248, 24.9.2015., 14. lpp.](#)).

atbalsta esību⁵¹. Savukārt, ja valsts tiesa pieņem nolēmumu pirms Komisijas lēmuma, šis nolēmums nevar liegt Komisijai kādā brīdī īstenot ekskluzīvo kompetenci, kas tai paredzēta LESD (sk. 2.2.3. iedaļu)⁵².

3.2. Komisijas pilnvaras panākt valsts atbalsta noteikumu izpildi

- (38) Parasti, lai valsts atbalsta noteikumu pārkāpuma gadījumā varētu noteikt tiesiskās aizsardzības līdzekļus, ja Komisija ir secinājusi, ka izskatītais pasākums ir nelikumīgs un nesaderīgs valsts atbalsts, tai ir jāpieņem galīgais lēmums, ar kuru tiek pabeigta oficiālā izmeklēšana un uzdots atgūt šo atbalstu (“atgūšanas lēmums”)^{53, 54}.
- (39) Komisijas izpildes panākšanas pilnvaras ir kodificētas ar procedūras noteikumiem valsts atbalsta jomā⁵⁵. Saskaņā ar procedūras regulas 16. pantu Komisijai ir jāuzdod nelikumīga un nesaderīga atbalsta atgūšana, pieņemot lēmumu. Ja Komisija savā lēmumā konstatē, ka atbalsta pasākums ir nelikumīgs un nesaderīgs ar iekšējo tirgu, Komisijai nav rīcības brīvības, un tai ir jāuzdod tā atgūšana⁵⁶, ja vien tas nav pretrunā kādam Eiropas Savienības tiesību vispārējam principam⁵⁷. Tomēr uz Komisijas pilnvarām pieprasīt atgūšanu attiecas 10 gadu noilgums⁵⁸.
- (40) Dažos gadījumos Komisija saskaņā ar procedūras regulas 13. pantu var pēc saviem ieskatiem noteikt pagaidu pasākumus, līdz tā pabeidz saderības novērtējumu. Konkrēti, Komisija var izdot pagaidu apturēšanas vai atgūšanas rīkojumus, ja ir izpildīti vairāki nosacījumi^{59, 60}. Šo pasākumu mērķis ir ierobežot kaitējumu, kas saistīts ar atbalsta īstenošanu gadījumā, kad ir pārkāpti paziņošanas un nogaidīšanas pienākumi⁶¹.

⁵¹ Tiesas 2016. gada 15. septembra spriedums *PGE*, C-574/14, ECLI:EU:C:2016:686, 33. punkts.

⁵² Tiesas 2020. gada 4. marta spriedums *Buonotourist*/Komisija, C-586/18 P, ECLI:EU:C:2020:152, 92.–96. punkts; Tiesas 2020. gada 4. marta spriedums *CSTP Azienda della Mobilità* / Komisija, C-587/18 P, ECLI:EU:C:2020:150, 92.–96. punkts.

⁵³ Tiesas 1990. gada 14. februāra spriedums Francija/Komisija (“*Boussac*”), C-301/87, ECLI:EU:C:1990:67, 9.–22. punkts. Tas neliedz Komisijai konkrētos gadījumos izdot pagaidu atgūšanas rīkojumu.

⁵⁴ Ja Komisija tikai konstatē, ka valsts atbalsts ir piešķirts nelikumīgi, iepriekš nepaziņojot par to Komisijai saskaņā ar LESD 108. panta 3. punktu, tā neuzdod atgūt jau izmaksāto atbalstu, pirms tā ir pieņēmusi galīgo lēmumu, ar kuru atbalsts tiek atzīts par nesaderīgu ar iekšējo tirgu.

⁵⁵ Tiesas 2019. gada 23. janvāra spriedums *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 66. punkts; Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 110. punkts.

⁵⁶ Tiesas 2002. gada 7. marta spriedums Itālija/Komisija, C-310/99, ECLI:EU:C:2002:143, 99. punkts.

⁵⁷ Sk. procedūras regulas 16. pantu ([OV L 248, 24.9.2015., 14. lpp.](#)).

⁵⁸ Sk. procedūras regulas 17. panta 1. punktu ([OV L 248, 24.9.2015., 14. lpp.](#)).

⁵⁹ Tiesas 1990. gada 14. februāra spriedums Francija/Komisija, C-301/87, ECLI:EU:C:1990:67, 19. un 20. punkts; Tiesas 1991. gada 21. marta spriedums Itālija/Komisija, C-303/88, ECLI:EU:C:1991:136, 46. punkts; Tiesas 1990. gada 21. marta spriedums Beļģija/Komisija, C-142/87, ECLI:EU:C:1990:125, 14.–16. punkts (Tiesas atcelts; sk. C-456/18 P).

⁶⁰ Kā paredzēts procedūras regulas 14. pantā, ja dalībvalsts neizpilda pagaidu apturēšanas vai atgūšanas rīkojumu, Komisijai, izskatot lietu pēc būtības, ir tiesības tieši vērsties Tiesā, prasot atzīt, ka šāda neizpilde ir LESD pārkāpums ([OV L 248, 24.9.2015., 19. lpp.](#)).

⁶¹ Sk. procedūras regulas 13. panta 1. un 2. punktu ([OV L 248, 24.9.2015., 19. lpp.](#)).

4. VALSTU TIESU LOMA

- (41) Komisijai ir jāpārbauda atbalsta pasākuma saderība ar iekšējo tirgu, pat ja tā ir konstatējusi, ka tas īstenots, pārkāpjot LESD 108. panta 3. punktu, savukārt valstu tiesu loma primāri ir aizsargāt privātpersonu tiesības šādu pārkāpumu gadījumos⁶².
- (42) Valstu tiesas ir atbildīgas par efektīvas tiesiskās aizsardzības nodrošināšanu trešām personām⁶³. To ieguldījums valsts atbalsta kontroles sistēmā ir īpaši nepieciešams gadījumos, kad ir piešķirts nelikumīgs atbalsts un nav Komisijas galīgā lēmuma par šo pasākumu vai līdz šāda lēmuma pieņemšanai, kā arī gadījumos, kad saderīgs atbalsts ir piešķirts, pārkāpjot nogaidīšanas pienākumu⁶⁴.

4.1. Valstu tiesu kompetences tvērums valsts atbalsta noteikumu piemērošanā

- (43) Valstu tiesām ir pilnvaras interpretēt un piemērot LESD 107. panta 1. punktu un 108. panta 3. punktu. Gadījumā, ja Komisija nav pieņēmusi lēmumu par to pašu pasākumu⁶⁵, valstu tiesām, īstenojot savu kompetenci novērtēt valsts atbalsta esību, ir saistošs tikai objektīvais valsts atbalsta jēdziens.
- (44) Komisija arī novērtē valsts atbalsta esību, kas parasti ir pirmais solis pirms tā saderības novērtēšanas. Tāpēc procedūras Komisijā pirms vai pēc tiesvedības valstu tiesās var ietekmēt tiesvedību valstu tiesās⁶⁶, kā skaidrots 4.1.1.–4.1.3. iedaļā.

4.1.1. Pēc Komisijas lēmuma

- (45) Valstu tiesām ir ierobežota kompetence attiecībā uz Komisijas lēmumiem, un tām ir jāievēro lēmumos sniegtais novērtējums par valsts atbalsta esību. Valstu tiesas turklāt nav kompetentas atzīt Komisijas lēmumus par spēkā neesošiem⁶⁷. Saskaņā ar LESD 263. pantu tas ir vienīgi Savienības tiesu kompetencē⁶⁸.

⁶² Tiesas 2008. gada 12. februāra spriedums *CELF et ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, 38. punkts; Tiesas 1991. gada 21. novembra spriedums *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires* un citi / Francija, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, 11. un 12. punkts.

⁶³ Tiesas 1973. gada 11. decembra spriedums *Lorenz GmbH / Bundesrepublik Deutschland* un citi, C-120/73, ECLI:EU:C:1973:152, 8. punkts; Tiesas 1991. gada 21. novembra spriedums *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires* un citi / Francija, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, 11. punkts; Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedums *SFEI* un citi, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 39. punkts.

⁶⁴ Attiecībā uz valstu tiesu lomu valsts atbalsta noteikumu publiski tiesiskajā izpildē skatīt Komisijas paziņojumu "Komisijas paziņojums par nelikumīga un nesaderīga valsts atbalsta atgūšanu" ([OV C 247, 23.7.2019., 1. lpp.](#)).

⁶⁵ Sk. arī Vispārējās tiesas 2019. gada 20. jūnija spriedumu *A&O hostel and hotel Berlin* / Komisija, T-578/17, ECLI:EU:T:2019:437, 72. punkts.

⁶⁶ Tiesas 2020. gada 4. marta spriedums *CSTP Azienda della Mobilità* / Komisija, C-587/18 P, ECLI:EU:C:2020:150, 92. un 93. punkts; Tiesas 2020. gada 4. marta spriedums *Buonotourist* / Komisija, C-586/18 P, ECLI:EU:C:2020:152, 96. punkts.

⁶⁷ Tiesas 1987. gada 22. oktobra spriedums *Foto-Frost / Hauptzollamt Lübeck-Ost*, C-314/85, ECLI:EU:C:1987:452, 20. punkts.

⁶⁸ Tiesas 1991. gada 21. februāra spriedums *Zuckerfabrik Süderdithmarschen un Zuckerfabrik Soest / Hauptzollamt Itzehoe un Hauptzollamt Paderborn*, C-143/88 un C-92/89, ECLI:EU:C:1991:65, 23. punkts; Tiesas 1995. gada 9. novembra spriedums *Atlanta Fruchthandelsgesellschaft* un citi (I) / *Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft*, C-465/93, ECLI:EU:C:1995:369, 51. punkts; Tiesas 2007. gada 18. jūlija spriedums *Lucchini*, C-119/05, ECLI:EU:C:2007:434, 53. punkts.

- (46) Ja valsts tiesai ir šaubas par Komisijas lēmuma interpretāciju vai spēkā esību, šī tiesa var lūgt Komisijai skaidrojumu (sk. 5.1. iedaļu) vai atkarībā no apstākļiem saskaņā ar LESD 267. pantu tā var vai tai ir pienākums⁶⁹ lūgt Tiesai sniegt prejudiciālu nolēmumu par attiecīgo jautājumu⁷⁰.

4.1.2. Pēc Komisijas lēmumiem, ar kuriem atbalsts atzīts par saderīgu

- (47) Ar Komisijas galīgo lēmumu, ar kuru nelikumīga atbalsta saderību atzīst pēc tā piešķiršanas, netiek *ex post facto* legalizēti atbalsta īstenošanas pasākumi, kas veikti, pārkāpjot LESD paredzēto nogaidīšanas pienākumu.
- (48) Šajā kontekstā valstu tiesām jānodrošina privātpersonām, ka “tiek izdarīti visi [atbilstošie] secinājumi”⁷¹ attiecībā uz nogaidīšanas pienākuma neievērošanu. Minētie secinājumi it īpaši attiecas uz atbalsta īstenošanas aktu spēkā esību un uz tā finansiālā atbalsta atgūšanu saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem, kas piešķirts, neievērojot nogaidīšanas pienākumu.
- (49) No tā izriet, ka tad, ja trešā persona valsts tiesā lūdz atcelt priekšrocības, kas saistītas ar atbalsta priekšlaicīgu īstenošanu, tiesai būtu jāapmierina tās prasība, pat ja Komisija attiecīgo atbalstu jau ir atzinusi par saderīgu. Jebkāda cita interpretācija faktiski ļautu dalībvalstīm neievērot LESD noteikumus, un tādējādi tie zaudētu to paredzēto iedarbību⁷².

4.1.3. Pēc Komisijas lēmuma par procedūras sākšanu

- (50) Situācija ir atšķirīga, ja Komisija saskaņā ar LESD 108. panta 2. punktu ir tikai sākusi izmeklēšanas procedūru par atbalsta pasākumu, par kuru ierosināta lieta valsts tiesā. Lēmumā par procedūras sākšanu Komisija principā pauž šaubas par atbalsta pasākuma saderību ar iekšējo tirgu. Lai gan šīs šaubas parasti attiecas uz atbalsta saderību, atbalsta esības novērtējumam ir sākotnējs raksturs, un tas izriet no attiecīgā pasākuma sākotnējās izskatīšanas⁷³.

⁶⁹ Saskaņā ar LESD 267. pantu valsts tiesai, kuras lēmumu tālāk pārsūdzēt nevar, atsevišķos gadījumos ir pienākums pieprasīt Tiesai prejudiciālu nolēmumu. Gadījumos, kad Eiropas Savienības tiesību interpretācija ir skaidri izsecināma no esošās judikatūras vai kad par to interpretāciju nerodas nekādas pamatotas šaubas, tiesai, kuras lēmumus saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem nevar pārsūdzēt, nav jāpieprasa Tiesai prejudiciāls nolēmums konkrētajā lietā, tomēr tā var to darīt. Sk. Tiesas 1982. gada 6. oktobra spriedumu *CILFIT / Ministero della Sanità*, C-283/81, ECLI:EU:C:1982:335, 14.–20. punkts; Tiesas 2008. gada 11. septembra spriedumu *Unión General de Trabajadores de La Rioja*, no C-428/06 līdz C-434/06, ECLI:EU:C:2008:488, 42. un 43. punkts; Tiesas 2016. gada 28. jūlija spriedumu *Association France Nature Environnement*, C-379/15, ECLI:EU:C:2016:603, 47.–50. punkts; Tiesas 2016. gada 15. septembra spriedumu *PGE*, C-574/14, ECLI:EU:C:2016:686, 40. punkts; Tiesas 2018. gada 4. oktobra spriedumu Komisija/Francija (nodokļa avansa maksājums), C-416/17, ECLI:EU:C:2018:811, 108. punkts un turpmākie punkti.

⁷⁰ Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedums *SFEI* un citi, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 50. un 51. punkts; Tiesas 2013. gada 21. novembra spriedums *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 44. punkts.

⁷¹ Tiesas 2013. gada 21. novembra spriedums *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 30. punkts; Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 89. punkts; Tiesas 2020. gada 3. marta spriedums *Vodafone Magyarország*, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, 23. punkts; Tiesas 2018. gada 13. decembra spriedums *Rittering* un citi, C-492/17, ECLI:EU:C:2018:1019, 42. punkts.

⁷² Tiesas 2019. gada 19. decembra spriedums *Arriva Italia* un citi, C-385/18, ECLI:EU:C:2019:1121, 85. punkts.

⁷³ Tiesas 2013. gada 21. novembra spriedums *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 37.–40. punkts.

- (51) Ievērojot LES 4. panta 3. punktu, valstu tiesām ir jāņem vērā juridiskā situācija, kas izriet no Komisijā notiekošām procedūrām, pat ja tai ir pagaidu raksturs.
- (52) Tas nozīmē, ka laikā, kamēr notiek izmeklēšanas procedūra, lēmumam par procedūras sākšanu pašam par sevi ir juridiskas sekas, kas valstu tiesām ir jāņem vērā. Pēc lēmuma par procedūras sākšanu valsts tiesa nevar spriest, ka attiecīgais pasākums nav uzskatāms par atbalstu LESD 107. panta 1. punkta nozīmē, jo pretējā gadījumā tiktu apdraudēta LESD 108. panta 3. punkta lietderīgā iedarbība⁷⁴.
- (53) Tādējādi valstu tiesām ir pienākums uzdot veikt atbilstošus pasākumus, lai novērstu atbalsta nelikumīgu īstenošanu, līdz Komisija pieņem galīgo lēmumu. Valstu tiesas var nolemt apturēt attiecīgā pasākuma izpildi un uzdot atgūt jau izmaksātās summas. Tās var arī lemt par citiem pagaidu pasākumiem, lai aizsargātu gan attiecīgo pušu intereses, gan Komisijas lēmuma par procedūras sākšanu lietderīgo iedarbību⁷⁵.
- (54) Turklāt valstu tiesas nevar vienkārši apturēt tiesvedību, līdz Komisija pieņem galīgo lēmumu⁷⁶. Lēmumam apturēt tiesvedību *de facto* būtu tādas pašas sekas kā lēmumam noraidīt pieteikumu par pagaidu noregulējuma pasākumiem, un tas nozīmētu nelikumīgās priekšrocības saglabāšanu periodā, kurā atbalsta īstenošana ir aizliegta.

4.2. Valstu tiesu kompetence

- (55) Kā minēts 11.–13. punktā, valstu tiesām ir jānosaka, vai valsts atbalsts ir piešķirts saskaņā ar LESD 108. panta 3. punktu, ievērojot ierobežojumus, ko rada Komisijas ekskluzīvā kompetence novērtēt atbalsta saderību un iespējamie iepriekšēji Komisijas lēmumi par to pašu pasākumu.
- (56) Valstu tiesas veic novērtējumu divos posmos: pirmkārt, tās novērtē pasākuma būtību, lai noteiktu, vai tas ir kvalificējams kā valsts atbalsts saskaņā ar LESD 107. panta 1. punktu, otrkārt, ja valstu tiesas konstatē, ka pasākums ir valsts atbalsts, tām ir jānosaka, vai uz pasākumu attiecas nogaidīšanas pienākums. Ja valstu tiesas konstatē, ka ir pārkāpts nogaidīšanas pienākums, tām ir jānosaka piemēroti tiesiskās aizsardzības līdzekļi, lai aizsargātu to privātpersonu tiesības, kuras ir ietekmējis šis pārkāpums.

4.2.1. Atbalsta esības novērtējums

- (57) Lai konstatētu, ka atbalsts ir īstenots nelikumīgi, vispirms ir jākonstatē valsts atbalsta esība. Savienības tiesas ir apstiprinājušas, ka, tāpat kā Komisija, arī valstu tiesas ir kompetentas interpretēt valsts atbalsta jēdzienu⁷⁷.

⁷⁴ Tiesas 2013. gada 21. novembra spriedums *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 38. punkts.

⁷⁵ Tiesas 2013. gada 21. novembra spriedums *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 41.–43. punkts.

⁷⁶ Tiesas 2010. gada 11. marta spriedums *CELF et ministre de la Culture et de la Communication*, C-1/09, ECLI:EU:C:2010:136, 31. punkts un turpmākie punkti; Tiesas 2014. gada 4. aprīļa rīkojums *Flughafen Lübeck*, C-27/13, ECLI:EU:C:2014:240, 30. punkts.

⁷⁷ Tiesas 1977. gada 22. marta spriedums *Steinike & Weinlig*, C-78/76, ECLI:EU:C:1977:52, 14. punkts; Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedums *SFEI un citi*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 49. punkts; Tiesas 1991. gada 21. novembra spriedums *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires un citi / Francija*, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, 10. punkts; Tiesas 2007. gada 18. jūlija spriedums *Lucchini*, C-

- (58) Lai pārliecinātos par valsts atbalsta esību, bieži ir jāizvērtē virkne sarežģītu jautājumu (sk. 14. punktu). Paziņojumā par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu⁷⁸ Komisija ir sniegusi detalizētas norādes, kuru mērķis ir palīdzēt valstu tiesām.
- (59) Ja rodas šaubas par valsts atbalsta elementu esību, valstu tiesas var lūgt Komisijai sniegt atzinumu (sk. 5.1.1.2. iedaļu). Valstu tiesām ir arī iespēja vai pienākums vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar LESD 267. pantu.

4.2.2. Novērtējums par to, vai ir pārkāpts nogaidīšanas pienākums

- (60) Novērtējot, vai uz atbalsta pasākumu attiecas nogaidīšanas pienākums, valstu tiesām ir jāizvērtē, vai uz pasākumu attiecas kāds no atbrīvojumiem no paziņošanas pienākuma (sk. 1.2. iedaļu). Valstu tiesām jo īpaši jāizvērtē, vai attiecīgais pasākums atbilst kritērijiem, kas noteikti grupu atbrīvojuma regulā, un vai tas ir uzskatāms par pastāvošu atbalstu.
- (61) Ja atbalsta pasākums atbilst visiem nosacījumiem, kas paredzēti grupu atbrīvojuma regulā, tas ir atbrīvots no iepriekšējas paziņošanas Komisijai un ir saderīgs ar iekšējo tirgu.
- (62) Attiecībā uz “pastāvošo atbalstu” procedūras regulā ir noteikti apstākļi, kādos atbalsts uzskatāms par pastāvošu, un tādējādi nodrošināta juridiskā noteiktība dalībvalstīm un saņēmējiem⁷⁹. Ņemot vērā valsts atbalsta politikas izmaiņas, daži pasākumi, kas nebija uzskatāmi par jaunu atbalstu, kad tika sākti tos īstenot, tagad, iespējams, ir kļuvuši nelikumīgi. Ja pasākums, kas ir valsts atbalsts, ietilpst pastāvoša atbalsta kategorijā, dalībvalstij par to nav jāpaziņo, bet Komisija to tomēr var izskatīt.

4.2.2.1. Grupu atbrīvojuma regulās paredzēto nosacījumu piemērošana

- (63) Dalībvalstis var pieņemt, ka pasākums ir atbrīvots no paziņošanas prasības, ja tas atbilst vispārīgajiem un īpašajiem nosacījumiem, kas paredzēti grupu atbrīvojuma regulās. Savukārt, ja dalībvalsts, iepriekš par to nepaziņojot Komisijai, īsteno atbalsta pasākumu, kas neatbilst visiem piemērojamā grupu atbrīvojuma nosacījumiem, minētā atbalsta īstenošana ir nelikumīga.
- (64) Paziņošanas un nogaidīšanas pienākumi, kas izriet no LESD, ir saistoši ne tikai valstu tiesām, bet arī visām dalībvalstu administratīvajām struktūrām⁸⁰.
- (65) Novērtējot, vai valsts atbalsta pasākums ir īstenots likumīgi, valstu tiesām ir jāpārbauda, vai ir ievēroti grupu atbrīvojuma regulas nosacījumi, kas ļauj konstatēt, ka pasākums bija atbrīvots no paziņošanas pienākuma. ES Tiesa ir noteikusi, kāda ir valstu tiesu kompetences joma, kad tās nosaka, vai Vispārējās grupu atbrīvojuma regulas

119/05, ECLI:EU:C:2007:434, 50. punkts; Tiesas 2006. gada 5. oktobra spriedums *Transalpine Ölleitung in Österreich*, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, 39. punkts.

⁷⁸ [OV C 262, 19.7.2016., 1. lpp.](#)

⁷⁹ Procedūras regulas 21.–23. pants.

⁸⁰ Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 90.–92. punkts.

nosacījumi ir piemēroti pareizi⁸¹, proti, to, kādā mērā valstu tiesas var interpretēt regulas noteikumus.

- (66) Grupu atbrīvojuma regulās nav paredzēts dalībvalstīm uzticēt novērtējumu par valsts atbalsta saderību ar iekšējo tirgu – šis novērtējums joprojām ir Komisijas ekskluzīvā kompetencē⁸². Lai novērtētu konkrēta atbalsta pasākuma saderību ar citiem kritērijiem papildus attiecīgajā grupu atbrīvojuma regulā noteiktajiem, jāveic komplekss novērtējums, kas ir vienīgi Komisijas kompetencē⁸³. Tomēr valstu tiesu pienākums ir pārbaudīt, vai valsts iestādes ir piešķirušas atbalstu, kas pilnībā atbilst šauri interpretētiem piemērojamās grupu atbrīvojuma regulas vispārīgajiem un īpašajiem nosacījumiem.
- (67) Ja atbalsts ir īstenots saskaņā ar grupu atbrīvojuma regulu, neizpildot visus piemērojamos nosacījumus, šā atbalsta saņēmējam attiecīgajā brīdī nevar būt tiesiskās palāvības par atbalsta piešķiršanas likumību⁸⁴. Valsts iestādēm nav pilnvaru pieņemt galīgus lēmumus, ar kuriem konstatē, ka pienākuma paziņot par atbalstu nebija⁸⁵.

4.2.2.2. Pastāvošais atbalsts

- (68) Kā minēts 62. punktā, atšķirībā no jauna atbalsta uz pastāvošu atbalstu paziņošanas pienākums neattiecas. Ja valsts tiesa konstatē, ka pasākums ir uzskatāms par pastāvošu atbalstu, tā nevar pārskatīt to. Tikai Komisija var novērtēt, vai pastāvošs atbalsts joprojām ir saderīgs ar iekšējo tirgu, un ierosināt atbilstošus pasākumus, ja shēma vairs nav saderīga. Īstenojot valsts atbalsta noteikumus, valstu tiesas tikai novērtē, vai atbalsta pasākums ir pastāvošs atbalsts LESD 108. panta 1. punkta nozīmē.
- (69) Līgumos nav sniegti nekādi norādījumi par atbalsta pasākuma kvalificēšanu par pastāvošu atbalstu. Apstākļi, kādos atbalsts uzskatāms par pastāvošu, ir noteikti procedūras regulas tiesību normās⁸⁶. Tomēr procedūras regulā nav noteikumu par valstu tiesu pilnvarām un pienākumiem – tos reglamentē LESD noteikumi, kā tos interpretējusi Tiesa⁸⁷.
- (70) Piemēram, procedūras regulas 17. panta 1. punktā ir noteikts, ka uz Komisijas pilnvarām uzdot atbalsta atgūšanu attiecas 10 gadu noilgums, savukārt minētā panta 3. punktā ir noteikts, ka “jebkāds atbalsts, attiecībā uz kuru ir beidzies noilguma termiņš, uzskatāms par pastāvošu atbalstu”.

⁸¹ Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 101. punkts; Tiesas 2019. gada 29. jūlija spriedums *BMW/Komisija*, C-654/17 P, ECLI:EU:C:2019:634, 151. punkts.

⁸² Tiesas 2019. gada 29. jūlija spriedums *BMW/Komisija*, C-654/17 P, ECLI:EU:C:2019:634, 132. un 133. punkts; Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 67. punkts.

⁸³ Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 68. punkts.

⁸⁴ Tiesas 2005. gada 15. decembra spriedums *Unicredito Italiano*, C-148/04, ECLI:EU:C:2005:774, 104. punkts; Tiesas 2015. gada 19. marta spriedums *OTP Bank*, C-672/13, ECLI:EU:C:2015:185, 77. punkts; Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 104. punkts.

⁸⁵ Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 101. punkts; Tiesas 2019. gada 29. jūlija spriedums *BMW/Komisija*, C-654/17 P, ECLI:EU:C:2019:634, 151. punkts.

⁸⁶ Procedūras regulas 1. panta b) punkts un 17. panta 3. punkts.

⁸⁷ Tiesas 2019. gada 23. janvāra spriedums *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 66. punkts; Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 110. punkts.

- (71) Šajā kontekstā 10 gadu noilgums neparedz vispārēju principu, saskaņā ar kuru pēc noilguma iestāšanās jauns atbalsts kļūtu par pastāvošu atbalstu⁸⁸. 10 gadu noilgumu nevar piemērot valsts procedūrās, pat ne pēc analogijas⁸⁹, jo atgūšana tiek veikta saskaņā ar noteikumiem, kuri paredzēti piemērojamajos valsts tiesību aktos.

4.2.3. Privātpersonu tiesību aizsardzība gadījumos, kad pārkāpts nogaidīšanas pienākums

- (72) Lai aizsargātu privātpersonu tiesības valsts atbalsta nelikumīgas īstenošanas gadījumā, valstu tiesas atkarībā no situācijas var piemērot dažāda veida tiesiskās aizsardzības līdzekļus. Piemēram, tās var nolemt apturēt vai izbeigt pasākuma īstenošanu (4.2.3.1. iedaļa), likt atgūt jau izmaksātās summas (4.2.3.2. iedaļa) vai noteikt dažādus pagaidu pasākumus, lai citādi aizsargātu attiecīgo personu intereses (4.2.3.3. iedaļa)⁹⁰. Visbeidzot, tiesām var lūgt, lai tās piespriežu atlīdzināt zaudējumus, kas nodarīti trešām personām valsts atbalsta nelikumīgas īstenošanas rezultātā (4.2.3.4. iedaļa). Katrā ziņā valstu tiesām ir jānodrošina privātpersonām, ka tiks veikti visi atbilstošie pasākumi saskaņā ar valsts tiesību aktiem, lai novērstu LESD 108. panta 3. punkta pārkāpuma sekas⁹¹.

4.2.3.1 Pasākuma īstenošanas apturēšana vai izbeigšana

- (73) Ja valsts iestāde vēl nav īstenojusi valsts atbalstu, kas piešķirts, pārkāpjot LESD 108. panta 3. punktu, valsts tiesām ir jānovērš īstenošana, vai nu to apturot, vai izbeidzot.
- (74) Eiropas Savienības tiesībās nav noteikts, kādi konkrēti secinājumi valstu tiesām jāizdara par tā akta spēkā esību, ar kuru piešķirts nelikumīgais valsts atbalsts. Tās tikai paredz, ka tiesām ir jāveic efektīvi pasākumi, lai novērstu nelikumīgā atbalsta izmaksāšanu saņēmējam. Tomēr saskaņā ar valsts tiesību aktiem var būt situācijas, kad pasākuma nelikumīgas īstenošanas apturēšanu var panākt, atceļot atbalsta piešķiršanas aktu⁹².
- (75) Attiecīgi valstu tiesas var atzīt atbalsta piešķiršanas līgumu par spēkā neesošu, atcelt lēmumu par atbalsta piešķiršanu vai apturēt tā izpildi (piemēram, gadījumos, kad atbalsts izpaužas kā piekļuves piešķiršana infrastruktūrai vai pakalpojumam).
- (76) Ja atbalstu piešķir pa daļām, valstu tiesām būtu jāizdod rīkojums par turpmāko maksājumu apturēšanu.

⁸⁸ Vispārējās tiesas 2002. gada 30. aprīļa spriedums *Government of Gibraltar / Komisija*, T-195/01 un T-207/01, ECLI:EU:T:2002:111, 130. punkts.

⁸⁹ Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 108. un 109. punkts; Tiesas 2020. gada 30. aprīļa spriedums *Nelson Antunes da Cunha*, C-627/18, ECLI:EU:C:2020:321, 33. punkts.

⁹⁰ Tiesas 2013. gada 21. novembra spriedums *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 43. punkts; Tiesas 2016. gada 21. decembra spriedums *Komisija / Hansestadt Lübeck*, C-524/14 P, ECLI:EU:C:2016:971, 29. punkts.

⁹¹ Tiesas 2020. gada 3. marta spriedums *Vodafone Magyarorszá*, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, 23. punkts; Tiesas 2019. gada 19. decembra spriedums *Arriva Italia* un citi, C-385/18, ECLI:EU:C:2019:1121, 84. punkts.

⁹² Tiesas 2011. gada 8. decembra spriedums *Residex Capital IV*, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, 44.–47. punkts.

4.2.3.2. Atgūšana

- (77) Ja nelikumīgais atbalsts saņēmējam jau ir izmaksāts, valstu tiesām principā, ja nav Komisijas lēmuma, ar kuru atbalsts atzīts par saderīgu, ir jāuzdod pilnībā atgūt nelikumīgi piešķirto summu⁹³. Atbalsta likvidēšana, to atgūstot, ir tā nelikumības loģiskās sekas⁹⁴.
- (78) Lai atjaunotu situāciju, kāda pastāvēja pirms atbalsta piešķiršanas, valstu tiesām ir pilnībā jāatceļ saņēmējam nelikumīgi piešķirtās priekšrocības. Šīs priekšrocības ietver atbalstu (“atbalsta pamatsumma”), kā arī tādu procentu nemaksāšanu, kas uzņēmumam būtu bijuši jāmaksā nelikumības periodā, ja atbalsta summu tam būtu nācies aizņemties tirgū, un kas tādējādi uzlaboja tā konkurētspējas pozīcijas minētajā periodā (“nelikumīgā atbalsta procenti”)⁹⁵. Tāpēc valstu tiesām ir jāuzdod atgūt gan atbalsta pamatsummu, gan nelikumīgā atbalsta procentus.
- (79) Ja valsts tiesā un Komisijā notiek paralēlas procedūras un ja Komisija atzīst atbalstu par nesaderīgu, valsts tiesai Komisijas lēmums būtu jāizpilda saskaņā ar tā noteikumiem⁹⁶.
- (80) Ja Komisija atzīst atbalstu par saderīgu, Eiropas Savienības tiesības dalībvalstīm prasa tikai atgūt nelikumīgā atbalsta procentus par nelikumības periodu⁹⁷, kurš ilgst no atbalsta izmaksas līdz tā atzīšanai par saderīgu. Ar Komisijas lēmumu netiek ar atpakaļejošu spēku legalizēti īstenošanas pasākumi, kas veikti, pārkāpjot LESD 108. panta 3. punktu⁹⁸.
- (81) Ja Komisijas lēmums, ar kuru pasākums atzīts par saderīgu, tiek atcelts, šo pasākumu nevar uzskatīt par Komisijas apstiprinātu. Ja attiecīgais pasākums ir uzskatāms par valsts atbalstu, tā īstenošana ir uzskatāma par nelikumīgu⁹⁹. Turklāt, ja ir celta prasība atcelt aktu, saņēmējam nav tiesību atsaukties uz tiesisko palāvību par atbalsta likumību¹⁰⁰.

⁹³ Tiesas 2005. gada 21. jūlija spriedums *Xunta de Galicia*, C-71/04, ECLI:EU:C:2005:493, 49. punkts; Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedums *SFEI* un citi, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 40. un 68. punkts; Tiesas 1991. gada 21. novembra spriedums *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires* un citi / Francija, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, 12. punkts; Tiesas 2011. gada 8. decembra spriedums *Residex Capital IV*, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, 43. punkts.

⁹⁴ Tiesas 2016. gada 21. decembra spriedums *Komisija / Aer Lingus*, C-164/15 P un C-165/15 P, ECLI:EU:C:2016:990, 116. punkts; Tiesas 2015. gada 19. marta spriedums *OTP Bank*, C-672/13, ECLI:EU:C:2015:185, 70. punkts; Tiesas 2011. gada 8. decembra spriedums *Residex Capital IV*, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, 33. punkts.

⁹⁵ Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 132. punkts; Tiesas 2011. gada 8. decembra spriedums *Residex Capital IV*, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, 39. punkts.

⁹⁶ Attiecībā uz šo sk. Komisijas paziņojumu “Komisijas paziņojums par nelikumīga un nesaderīga valsts atbalsta atgūšanu” ([OV C 247, 23.7.2019., 1. lpp.](#)).

⁹⁷ Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 134. punkts.

⁹⁸ Tiesas 2008. gada 12. februāra spriedums *CELF et ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, 40. punkts; Tiesas 2015. gada 19. marta spriedums *OTP Bank*, C-672/13, ECLI:EU:C:2015:185, 76. punkts; Tiesas 2019. gada 23. janvāra spriedums *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 59. punkts.

⁹⁹ Tiesas 2008. gada 12. februāra spriedums *CELF et ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, 63. punkts.

¹⁰⁰ Tiesas 2008. gada 12. februāra spriedums *CELF et ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, 68. punkts.

- (82) Aprēķinot nelikumīgā atbalsta procentus gadījumā, kad dalībvalstij jāatgūst nelikumīgs atbalsts, par kuru Komisija nav pieņēmusi atgūšanas lēmumu, nav piemērojams ne procedūras regulas 16. panta 2. punkts, ne Komisijas Regulas (EK) Nr. 794/2004¹⁰¹ 9. un 11. pants. Līdz ar to šādos gadījumos attiecīgās dalībvalsts iestādēm nelikumīgā atbalsta procenti ir jāaprēķina saskaņā ar piemērojamajiem valsts tiesību aktu noteikumiem, ievērojot divus nosacījumus. Pirmkārt, šajos noteikumos jābūt ievērotiem līdzvērtības un efektivitātes principiem (sk. 2.2. iedaļu), un, otrkārt, nelikumīgā atbalsta procenti ir jāaprēķina, izmantojot likmi, kas ir līdzvērtīga likmei, kāda būtu tikusi piemērota, ja saņēmējs attiecīgo atbalsta summu attiecīgajā periodā būtu aizņēmis tirgū¹⁰².
- (83) Attiecībā uz noilgumu, kas piemērojams valsts tiesas pilnvarām pieprasīt atgūšanu, Savienības tiesas ir lēmušas, ka procedūras regulā paredzētais 10 gadu noilgums attiecas tikai uz Komisiju¹⁰³. Ja valsts procedūrās ir paredzēts ilgāks noilguma periods, valsts tiesnesim ir jāuzdod atgūt atbalstu, kas piešķirts, pārkāpjot nogaidīšanas pienākumu, arī pēc tam, kad Komisijai piemērojamais noilgums ir beidzies. Valstu tiesām ir saistoši arī valsts noilguma periodi, kas ir īsāki par 10 gadiem, ja vien nav Komisijas atgūšanas lēmuma¹⁰⁴. Ja Komisija ir pieņēmusi atgūšanas lēmumu, dalībvalstis nevar attaisnot šā lēmuma neīstenošanu, balstoties uz tādām valsts tiesību aktu prasībām kā valsts normas par noilgumu¹⁰⁵.

4.2.3.3. Pagaidu noregulējuma pasākumi

- (84) Ievērojot pienākumus, kas izriet no LESD 108. panta 3. punkta, valstu tiesām ir jāveic pagaidu noregulējuma pasākumi, ja tie ļauj aizsargāt privātpersonu tiesības un nodrošināt LESD 108. panta 3. punkta tiešo iedarbību¹⁰⁶. Šos pasākumus, kuru mērķis ir provizoriski novērst konkurenci ierobežojošo atbalsta ietekmi¹⁰⁷, valstu tiesas nosaka saskaņā ar valsts tiesību aktiem, ievērojot līdzvērtības un efektivitātes nosacījumus (2.2. iedaļa).

¹⁰¹ Komisijas Regula (EK) Nr. 794/2004 (2004. gada 21. aprīlis), ar ko īsteno Padomes Regulu (EK) Nr. 659/1999, ar kuru nosaka sīki izstrādātus noteikumus EK līguma 93. panta piemērošanai ([OV L 40, 30.4.2004., 1. lpp.](#)).

¹⁰² Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 141. punkts.

¹⁰³ Tiesas 2019. gada 23. janvāra spriedums *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 61. punkts.

¹⁰⁴ Tiesas 2019. gada 23. janvāra spriedums *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 71.–75. punkts.

¹⁰⁵ Tiesas 1997. gada 20. marta spriedums *Land Rheinland-Pfalz / Alcan Deutschland*, C-24/95, ECLI:EU:C:1997:163, 34.–37. punkts; Tiesas 2012. gada 29. marta spriedums *Komisija/Itālija*, C-243/10, ECLI:EU:C:2012:182, 35. punkts; Tiesas 2020. gada 30. aprīļa spriedums *Nelson Antunes da Cunha*, C-627/18, ECLI:EU:C:2020:321, 60. punkts.

¹⁰⁶ Tiesas 1991. gada 21. novembra spriedums *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires un citi / Francija*, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, 12. punkts; Tiesas 2016. gada 21. decembra spriedums *Komisija / Hansestadt Lübeck*, C-524/14 P, ECLI:EU:C:2016:971, 29. punkts; Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedums *SFEI un citi*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 52. punkts; Tiesas 2006. gada 5. oktobra spriedums *Transalpine Ölleitung in Österreich*, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, 46. punkts.

¹⁰⁷ Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedums *SFEI un citi*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 52. punkts; Tiesas 2006. gada 5. oktobra spriedums *Transalpine Ölleitung in Österreich*, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, 46. punkts.

- (85) Valstu tiesas var izvēlēties veikt pagaidu noregulējuma pasākumus, ja nelikumīgais atbalsts jau ir izmaksāts¹⁰⁸ vai to drīzumā paredzēts izmaksāt. Pirmajā gadījumā valstu tiesas var likt vai nu atmaksāt atbalstu ar nelikumīgā atbalsta procentiem, vai arī uzdot provizoriski pārskaitīt atbalstu bloķētā kontā, ieskaitot procentus par laiku no atbalsta īstenošanas dienas līdz tā pārskaitīšanas dienai. Šie risinājumi nodrošina, ka priekšrocības, kas saistītas ar nelikumīgo atbalstu, neturpina palikt saņēmēja rīcībā. Ja pastāv risks, ka atbalsts tiks izmaksāts visā drīzumā, tiesa var izdot pagaidu noregulējuma rīkojumu, lai novērstu iespējami nelikumīgā atbalsta izmaksāšanu, kamēr lieta nav izskatīta pēc būtības¹⁰⁹.
- (86) Valsts tiesa var noteikt atbilstošus pagaidu noregulējuma pasākumus arī tad, ja tā pirms galīgā nolēmuma pieņemšanas vēlas sagaidīt Komisijas veiktā saderības novērtējuma rezultātu. Notiekoša Komisijas izmeklēšana valsts tiesu neatbrīvo no pienākuma aizsargāt privātpersonu tiesības, kas izriet no 108. panta 3. punkta¹¹⁰.
- (87) Valstu tiesām ir pienākums noteikt pagaidu noregulējuma pasākumus, ja ir izpildīti konkrēti nosacījumi: i) nepastāv šaubas par valsts atbalsta esību, ii) atbalsts drīzumā tiks īstenots vai jau ir īstenots un iii) nav konstatēti ārkārtas apstākļi, kuru dēļ atgūšana nebūtu veicama¹¹¹.

4.2.3.4. Prasības par zaudējumu atlīdzināšanu

- (88) Pildot savu lomu saskaņā ar LESD 108. panta 3. punktu, valstu tiesām var nākties lemt arī par prasījumiem atlīdzināt zaudējumus, ko trešām personām radījis nelikumīgs valsts atbalsts. Ja prasījumi tiek apmierināti, tie nodrošina prasītājiem tiešu finansiālu atlīdzību par ciestajiem zaudējumiem.
- (89) ES Tiesa ir vairākkārt spriedusi, ka skartās trešās personas var celt šādas prasības par zaudējumu atlīdzināšanu valstu tiesās saskaņā ar valsts tiesību aktiem¹¹², kuriem jāatbilst līdzvērtības un efektivitātes principiem (sk. 2.2. iedaļu). Tādējādi juridiskais pamats, uz kuru prasītāji līdz šim ir atsaukušies, dažādās dalībvalstīs ievērojami atšķiras.

¹⁰⁸ Pētījumā par izpildi tika fiksēts interesants Francijas tiesas rīkojums pēc negatīva Komisijas lēmuma: lai kompensētu par atgūšanas rīkojumu iesniegtās pārsūdzības automātisko apturošo efektu, valsts tiesa piesprieda saņēmējam samaksāt maksājamās summas bloķētā kontā. Tālab tiesa izmantoja Francijas tiesību normu, saskaņā ar kuru gadījumos, kad samaksas pienākumu nevar nopietni apšaubīt, ir iespējams provizorisks maksājums. Sk. 3. pielikumu, kurā sniegti ziņojumi par valstīm, dokumentā "Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)", Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2019. gads, 156. lpp., lietas kopsavilkums FR8: *Cour administrative d'appel de Bordeaux*, 2015. gada 10. decembris, pieejams vietnē <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>.

¹⁰⁹ Tiesas 2016. gada 26. oktobra spriedums *DEI* un Komisija / *Alouminion tis Ellados*, C-590/14 P, ECLI:EU:C:2016:797, 101. punkts.

¹¹⁰ Valstu tiesas var izvēlēties veikt pagaidu pasākumus, arī gaidot Komisijas atzinumu vai informāciju vai augstākas valsts tiesas vai Savienības tiesu spriedumu.

¹¹¹ Tiesas 2010. gada 11. marta spriedums *CELF et ministre de la Culture et de la Communication*, C-1/09, ECLI:EU:C:2010:136, 36. punkts; Vispārējās tiesas 2015. gada 3. marta rīkojums *Gemeente Nijmegen* / Komisija, T-251/13, ECLI:EU:T:2015:142, 45. punkts.

¹¹² Tiesas 2008. gada 12. februāra spriedums *CELF et ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, 55. punkts; Tiesas 2006. gada 5. oktobra spriedums *Transalpine Ölleitung in Österreich*, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, 56. punkts; Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedums *SFEI* un citi, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 75. punkts; Tiesas 2019. gada 23. janvāra spriedums *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 56. punkts.

- (90) Neatkarīgi no tā, vai pastāv iespēja pieprasīt zaudējumu atlīdzināšanu saskaņā ar valsts tiesību aktiem, nogaidīšanas pienākuma pārkāpumi principā var būt par pamatu zaudējumu atlīdzināšanas prasījumiem, kā tas izriet no Tiesas judikatūras lietās *Francovich*¹¹³ un *Brasserie du Pêcheur*¹¹⁴⁾¹¹⁵. Šī judikatūra apstiprina, ka dalībvalstīm ir jāatlīdzina privātpersonām nodarītie zaudējumi un kaitējums, kas radušies tādu Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu dēļ, par kuriem ir atbildīga konkrētā valsts¹¹⁶. Šāda atbildība pastāv gadījumos, kad: i) pārkāptās tiesību normas mērķis ir piešķirt tiesības privātpersonām, ii) pārkāpums ir pietiekami nopietns un iii) pastāv tieša cēloņsakarība starp dalībvalsts pienākuma pārkāpumu un cietušajām pusēm nodarīto kaitējumu¹¹⁷.
- (91) Attiecībā uz LESD 108. panta 3. punktu pirmās divas prasības parasti būs izpildītas. Tiesa ir apstiprinājusi, ka no minētās tiesību normas izriet privātpersonu tiesības, un precizējusi, ka šo tiesību aizsardzība piekrīt valstu tiesām¹¹⁸.
- (92) Turklāt dalībvalstu iestādēm principā ir pienākums paziņot par valsts atbalsta pasākumiem pirms to īstenošanas, tāpēc vairumā gadījumu LESD 108. panta 3. punkta pārkāpums ir pietiekams pamats nopietna pārkāpuma konstatēšanai saskaņā ar Savienības tiesu judikatūru. Valsts atbalsta gadījumā dalībvalstu iestādes parasti nevar apgalvot, ka tās nav zinājušas par nogaidīšanas pienākumu, jo pastāv pietiekama judikatūra un Komisijas norādījumi par Līguma 107. panta 1. punkta un 108. panta 3. punkta piemērošanu. Šādu gadījumā un juridiskās noteiktības labad dalībvalstis vienmēr var paziņot Komisijai par attiecīgo pasākumu¹¹⁹.
- (93) Trešā prasība, proti, ka Eiropas Savienības tiesību pārkāpumam jābūt radījušam prasītājam faktiskus un droši zināmus finansiālos zaudējumus, var tikt izpildīta dažādos veidos. Pētījumā par izpildi norādīts, ka valstu tiesas zaudējumu atlīdzināšanu ir

¹¹³ Tiesas 1991. gada 19. novembra spriedums *Francovich* un *Bonifaci*/Itālija, C-6/90 un C-9/90, ECLI:EU:C:1991:428.

¹¹⁴ Tiesas 1996. gada 5. marta spriedums *Brasserie du Pêcheur / Bundesrepublik Deutschland* un *The Queen / Secretary of State for Transport, ex parte Factortame* un citi, C-46/93 un C-48/93, ECLI:EU:C:1991:428, 51. punkts.

¹¹⁵ Tiesas 2006. gada 13. jūnija spriedums *Traghetti del Mediterraneo*, C-173/03, ECLI:EU:C:2006:391, 41. punkts.

¹¹⁶ Tiesas 1991. gada 19. novembra spriedums *Francovich* un *Bonifaci*/Itālija, C-6/90 un C-9/90, ECLI:EU:C:1991:428, 31.–37. punkts; Tiesas 1996. gada 5. marta spriedums *Brasserie du Pêcheur / Bundesrepublik Deutschland* un *The Queen / Secretary of State for Transport, ex parte Factortame* un citi, C-46/93 un C-48/93, ECLI:EU:C:1991:428, 31. punkts.

¹¹⁷ Tiesas 2006. gada 13. jūnija spriedums *Traghetti del Mediterraneo*, C-173/03, ECLI:EU:C:2006:391, 45. punkts.

¹¹⁸ Tiesas 1991. gada 21. novembra spriedums *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires* un citi / Francija, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, 12.–14. punkts; Tiesas 2003. gada 21. oktobra spriedums *van Calster* un *Cleeren*, C-261/01 un C-262/01, ECLI:EU:C:2003:571, 53. punkts; Tiesas 2008. gada 12. februāra spriedums *CELF et ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, 38. punkts.

¹¹⁹ Tomēr dažos gadījumos Savienības tiesas ir uzskatījušas, ka, lai noteiktu, vai vienkāršs dalībvalsts izdarīts Eiropas Savienības tiesību pārkāpums ir uzskatāms par pietiekami nopietnu pārkāpumu, valstu tiesām ir jāņem vērā vairāki faktori, piemēram, attiecīgā pārkāpuma attaisnojāmība vai tas, ka Savienības iestādes nostāja varēja būt veicinājusi šo pārkāpumu. Attiecībā uz šo sk. Tiesas 2007. gada 25. janvāra spriedumu *Robins* un citi, C-278/05, ECLI:EU:C:2007:56, 71. punkts; Tiesas 2000. gada 4. jūlija spriedumu *Haim*, C-424/97, ECLI:EU:C:2000:357, 38. punkts; Tiesas 1996. gada 23. maija spriedumu *The Queen / Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte Hedley Lomas (Ireland)*, C-5/94, ECLI:EU:C:1996:205, 28. punkts.

piespriedušas reti, jo to galvenā problēma ir noteikt cēloņsakarību starp kaitējumu un nelikumīgo atbalstu¹²⁰.

- (94) Prasītāji bieži vien apgalvo, ka atbalsts ir bijis tiešais cēlonis peļņas negūšanai. Skatot šādus prasījumus, valstu tiesām būtu jāņem vērā šādi apsvērumi:
- (a) ievērojot Eiropas Savienības tiesību prasības attiecībā uz līdzvērtību un efektivitāti, valsts noteikumi nevar izslēgt dalībvalsts atbildību par negūto peļņu¹²¹. Ja valsts tiesībās šāda atbildība ir izslēgta, valsts tiesai attiecīgais noteikums būtu jāatstāj nepiemērots attiecībā uz zaudējumu atlīdzināšanas prasījumiem par LESD 108. panta 3. punkta pārkāpumiem;
 - (b) faktiskās negūtās peļņas summas noteikšana ir vienkāršāka, ja nelikumīgais atbalsts ir devis iespēju tā saņēmējam noslēgt līgumu vai iegūt konkrētu uzņēmējdarbības iespēju, tādā veidā pārspējot prasītāju, un saņēmējs šo iespēju jau ir izmantojis;
 - (c) ja atbalsta rezultātā tiek zaudēta tikai tirgus daļa, zaudējumu apmēra noteikšana ir sarežģītāka. Viens no iespējamajiem veidiem, kā atrisināt šādas lietas, var būt prasītāja faktiskā ienākumu līmeņa (pamatojoties uz peļņas un zaudējumu aprēķinu) salīdzināšana ar hipotētisko ienākumu līmeni gadījumā, ja nelikumīgais atbalsts nebūtu piešķirts¹²²;
 - (d) ir iespējamās situācijas, kad prasītājam nodarīto zaudējumu apjoms pārsniedz negūto peļņu. Tas iespējams gadījumos, kad nelikumīgā atbalsta piešķiršanas rezultātā prasītājs ir spiests pārtraukt uzņēmējdarbību.
- (95) Dažkārt valsts procesuālie noteikumi ļauj valsts tiesām zaudējumu atlīdzības faktiskā apmēra noteikšanai izmantot eksperta novērtējumu vai pamatotas aplēses. Tādā gadījumā un ar nosacījumu, ka tiek ievērots efektivitātes princips¹²³, šādas aplēses būtu

¹²⁰ Tomēr dažos gadījumos valstu tiesas ir akceptējušas valsts atbildības principu. Attiecībā uz šo sk. Marseļas Administratīvās apelācijas tiesas 2018. gada 12. februāra spriedumu *CTC / Corsica Ferries France; Rapport d'expertise, CTC / Corsica Ferries France*, 2019. gada 28. februāris, N/REF: 500060, 3. pielikums, kurā sniegti ziņojumi par valstīm, dokumentā "Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)", Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2019. gads, 152. lpp., pieejams vietnē <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>.

¹²¹ Tiesas 1996. gada 5. marta spriedums *Brasserie du Pêcheur / Bundesrepublik Deutschland* un *The Queen / Secretary of State for Transport, ex parte Factortame* un citi, C-46/93 un C-48/93, ECLI:EU:C:1991:428, 87. un 90. punkts.

¹²² Pētījumā par izpildi fiksēta interesanta lieta, kurā Francijas administratīvā tiesa pēc Komisijas lēmuma par nesaderīga atbalsta atgūšanu nolēma piespriest zaudējumu atlīdzināšanu par zaudēto tirgus daļu atbalsta saņēmēja galvenajam konkurentam. Apelācijas tiesa daļēji atcēla iepriekšējo nolēmumu attiecībā uz zaudējumu aprēķinu un pēc tam iecēla neatkarīgu ekspertu, lai tas aprēķinātu precīzu atlīdzinājuma summu. Eksperts novērtēja to klientu skaitu, kuri nesaderīgā atbalsta dēļ bija pārgājuši no sūdzības iesniedzēja pie atbalsta saņēmēja, un noteica tā rezultātā zaudēto ienākumu summu. Šāda kvantitatīvā noteikšana bieži vien ir sarežģīta un ir atkarīga no tirgus iezīmēm un konkurentu skaita. Sk. 3. pielikumu, kurā sniegti ziņojumi par valstīm, dokumentā "Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)", Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2019. gads, 152. lpp., lietas kopsavilkums FR6: *Tribunal administratif de Bastia*, 2017. gada 23. februāris, pieejams vietnē <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>. Sk. arī Marseļas apelācijas tiesas 2018. gada 12. februāra spriedumu *CTC / Corsica Ferries France; Rapport d'expertise, CTC / Corsica Ferries France*, 2019. gada 28. februāris, N/REF: 500060.

¹²³ Sk. 2.2. iedaļu iepriekš.

iespējams izmantot arī attiecībā uz zaudējumu atlīdzināšanas prasījumiem, kas izriet no LESD 108. panta 3. punkta.

- (96) Iespēja pieprasīt zaudējumu atlīdzināšanu principā nav atkarīga no paralēlām izmeklēšanām Komisijā attiecībā uz to pašu atbalsta pasākumu. Notiekoša Komisijas izmeklēšana valsts tiesas neatbrīvo no pienākuma aizsargāt privātpersonu tiesības, kas izriet no LESD 108. panta 3. punkta¹²⁴. Tā kā prasītāji var būt spējīgi pierādīt, ka tie ir cietuši zaudējumus priekšlaicīgi īstenota atbalsta dēļ un, konkrētāk, atbalsta saņēmēja nelikumīgās iegūtā laika priekšrocības dēļ, zaudējumu atlīdzināšanas prasījumi var tikt apmierināti arī tad, ja brīdī, kad valsts tiesa lemj par prasību, Komisija attiecīgo atbalstu jau ir atzinusi par saderīgu¹²⁵.
- (97) Komisija nedaudzos gadījumos ir lēmusi, ka zaudējumu atlīdzinājums, kas piespriests saskaņā ar valsts tiesību aktiem, ir nelikumīgs atbalsts¹²⁶. ES Tiesa ir atgādinājusi, ka valsts atbalsts juridiskā ziņā pašos pamatos atšķiras no zaudējumu atlīdzības, ko valsts iestādēm var nākties maksāt privātpersonām, atlīdzinot radītos zaudējumus¹²⁷. Tomēr, lemjot par kompensāciju trešām personām sakarā ar izmaksām, kas radušās kā nelikumīga atbalsta tiešs rezultāts, valsts tiesām ir jāraugās, lai netiktu pieņemti lēmumi, kuri tikai paplašinātu atbalsta saņēmēju loku¹²⁸.
- (98) Dažos citos gadījumos nelikumīga atbalsta saņēmēji ir mēģinājuši pieprasīt zaudējumu atlīdzināšanu no valsts pēc tam, kad tiem uzdots atmaksāt tā summu. Parasti šie saņēmēji izvirza argumentus, kuros apgalvo, ka ir pārkāpta viņu tiesiskā paļāvība. Tomēr Tiesa ir spriedusi, ka nelikumīgi piešķirts atbalsts nevar radīt tiesisko paļāvību atbalsta saņēmējam, kuram būtu jāspēj noteikt, vai ir ievērota atbalsta piešķiršanas pareizā procedūra¹²⁹.
- (99) Prasības par zaudējumu atlīdzināšanu parasti tiek vērstas pret iestādi, kas piešķirusi valsts atbalstu. *SFEI* lietas spriedumā Tiesa konkrēti pievērsās jautājumam par to, vai saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību aktiem var celt tiesas zaudējumu atlīdzināšanas prasības pret atbalsta saņēmēju, un secināja, ka, tā kā LESD 108. panta 3. punkts neuzliek tiešus pienākumus atbalsta saņēmējam, minētā panta pārkāpums nav pietiekams pamats saukt saņēmēju pie atbildības¹³⁰. Tas neskar iespēju celt zaudējumu atlīdzināšanas prasību pret atbalsta saņēmēju saskaņā ar valsts tiesību aktiem,

¹²⁴ Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedums *SFEI* un citi, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 44. punkts; Tiesas 2019. gada 23. janvāra spriedums *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 57. un 58. punkts.

¹²⁵ Tiesas 2008. gada 12. februāra spriedums *CELF et ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, 53. un 55. punkts; Tiesas 2019. gada 23. janvāra spriedums *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 60. punkts.

¹²⁶ Komisijas Lēmums (ES) 2015/1470 (2015. gada 30. marts) par valsts atbalstu SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN), ko īstenoja Rumānija – Šķīrējtiesas 2013. gada 11. decembra nolēmums lietā *Micula* pret Rumāniju ([OV L 232, 4.9.2015., 43. lpp.](#)).

¹²⁷ Tiesas 1988. gada 27. septembra spriedums *Asteris* un citi / Grieķija un EEK, no C-106/87 līdz C-120/87, ECLI:EU:C:1988:457, 23. punkts; Tiesas 2016. gada 21. decembra spriedums Komisija / *Aer Lingus*, C-164/15 P un C-165/15 P, ECLI:EU:C:2016:990, 72. punkts.

¹²⁸ Tiesas 2006. gada 5. oktobra spriedums *Transalpine Ölleitung in Österreich*, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, 57. punkts.

¹²⁹ Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 98.–104. punkts; Tiesas 2005. gada 15. decembra spriedums *Unicredito Italiano*, C-148/04, ECLI:EU:C:2005:774, 104. punkts; Tiesas 2015. gada 19. marta spriedums *OTP Bank*, C-672/13, ECLI:EU:C:2015:185, 77. punkts.

¹³⁰ Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedums *SFEI* un citi, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 72.–74. punkts.

piemēram, pamatojoties uz valsts noteikumiem, kas reglamentē ārpuslīgumisko atbildību¹³¹.

5. SADARBĪBA STARP KOMISIJU UN VALSTU TIESĀM

(100) Komisijai ir jāpalīdz valstu tiesām pildīt to nozīmīgo lomu valsts atbalsta noteikumu izpildes panākšanā saskaņā ar LES 4. panta 3. punktu. Savukārt valstu tiesas var lūgt Komisijas palīdzību, piemērojot šos noteikumus izskatīšanā esošā lietā. Cieša sadarbība starp dalībvalstu tiesām un Komisiju veicina lielāku konsekvenci¹³² un efektivitāti valsts atbalsta noteikumu piemērošanā visā Eiropas Savienībā.

5.1. Komisijas palīdzība valstu tiesām

(101) Sniedzot atbalstu valstu tiesām, Komisijai ir jāpilda pienākums glabāt dienesta noslēpumu un jāaizsargā sava darbība un neatkarība¹³³. Pildot pienākumu pret valstu tiesām saskaņā ar LES 4. panta 3. punktu, Komisija apņemas būt neitrāla un objektīva. Komisija var lūgt valstu tiesām nosūtīt informāciju, kas vajadzīga, lai sniegtu lūgto palīdzību. Palīdzot valstu tiesām, Komisija neapmierina pušu privātās intereses. Komisijas ieguldījums atbilst tās pienākumam nodrošināt valsts atbalsta noteikumu pareizu īstenošanu un aizstāvēt sabiedrības intereses¹³⁴. Tāpēc Komisija neuzklausā nevienu no valsts tiesvedībā iesaistītajām pusēm.

(102) Atbalsts, kas valstu tiesām tiek piedāvāts saskaņā ar procedūras regulas 29. pantu, neskar valstu tiesu iespēju vai pienākumu¹³⁵ lūgt Tiesai prejudiciālu nolēmumu par Eiropas Savienības tiesību aktu interpretāciju vai spēkā esību saskaņā ar LESD 267. pantu¹³⁶.

5.1.1. Sadarbības līdzekļi

(103) Procedūras regulas 29. pantā kodificēti trīs Komisijas un valstu tiesu sadarbības līdzekļi. Šie sadarbības līdzekļi sīkāk izskaidroti šā paziņojuma 5.1.1.1., 5.1.1.2. un 5.1.1.3. iedaļā.

¹³¹ Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedums *SFEI* un citi, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 75. punkts. Gadījumos, kad rodas tiesību normu kolīzijas, piemērojamos tiesību aktus nosaka saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 11. jūlija Regulu (EK) Nr. 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II) ([OV L 199, 31.7.2007., 40. lpp.](#)).

¹³² Procedūras regulas 37. apsvēruma ([OV L 248, 24.9.2015., 12. lpp.](#)).

¹³³ Tiesas 1990. gada 6. decembra rīkojums *Zwartveld* un citi, C-2/88 Imm., ECLI:EU:C:1990:440, 10. un 11. punkts; Vispārējās tiesas 1996. gada 18. septembra spriedums *Postbank/Komisija*, T-353/94, ECLI:EU:T:1996:119, 93. punkts.

¹³⁴ Procedūras regulas 37. apsvēruma ([OV L 248, 24.9.2015., 12. lpp.](#)).

¹³⁵ Sk. Tiesas 1982. gada 6. oktobra spriedumu *CILFIT/Ministero della Sanità*, C-283/81, ECLI:EU:C:1982:335, 14.–20. punkts; Tiesas 2008. gada 11. septembra spriedumu *Unión General de Trabajadores de La Rioja*, no C-428/06 līdz C-434/06, ECLI:EU:C:2008:488, 42. un 43. punkts; Tiesas 2016. gada 28. jūlija spriedumu *Association France Nature Environnement*, C-379/15, ECLI:EU:C:2016:603, 47.–50. punkts; Tiesas 2016. gada 15. septembra spriedumu *PGE*, C-574/14, ECLI:EU:C:2016:686, 40. punkts; Tiesas 2018. gada 4. oktobra spriedumu *Komisija/Francija* (nodokļa avansa maksājums), C-416/17, ECLI:EU:C:2018:811, 108. punkts un turpmākie punkti.

¹³⁶ Tiesas 2013. gada 21. novembra spriedums *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 44. punkts; Tiesas 2016. gada 15. septembra spriedums *PGE*, C-574/14, ECLI:EU:C:2016:686, 40. punkts.

5.1.1.1. Informācijas nosūtīšana valstu tiesām

- (104) Saskaņā ar procedūras regulas 29. pantu valstu tiesas var lūgt Komisijai nosūtīt tām tās rīcībā esošo informāciju¹³⁷.
- (105) Valstu tiesas var lūgt Komisijai sniegt tām informāciju par notiekošajām valsts atbalsta procedūrām. Tā ietver, piemēram, informāciju par to: i) vai Komisijā notiek procedūra attiecībā uz konkrētu valsts atbalsta pasākumu, ii) vai dalībvalsts ir pienācīgi paziņojusi par konkrētu atbalsta pasākumu saskaņā ar LESD 108. panta 3. punktu, iii) vai Komisija ir sākusi oficiālo izmeklēšanu un iv) vai Komisija jau ir pieņēmusi lēmumu¹³⁸.
- (106) Turklāt valstu tiesas var pieprasīt, lai Komisija nosūtītu tās rīcībā esošos dokumentus. Šie dokumenti var būt pieņemto Komisijas lēmumu kopijas, ja šie lēmumi vēl nav publicēti Komisijas tīmekļa vietnē, faktu dati, statistika, tirgus pētījumi un ekonomiskā analīze.
- (107) LES 4. panta 3. punktā noteiktais lojālas sadarbības pienākums paredz, ka Komisijai ir jāsniedz valstu tiesām visa informācija, ko tās lūdz¹³⁹. Tā ietver arī informāciju, uz kuru attiecas pienākums glabāt dienesta noslēpumu.
- (108) Nosūtot informāciju valstu tiesām, Komisijai ir jāievēro fiziskām un juridiskām personām sniegtās garantijas saskaņā ar LESD 339. pantu¹⁴⁰. LESD 339. pants aizliedz Komisijas locekļiem, ierēdņiem un pārējiem darbiniekiem izpaust informāciju, uz kuru attiecas pienākums glabāt dienesta noslēpumu. Šī informācija var ietvert konfidenciālu informāciju un komercnoslēpumus.
- (109) Ja Komisija plāno nosūtīt valsts tiesai informāciju, uz kuru attiecas dienesta noslēpums, tā lūdz valsts tiesu apliecināt, ka tā garantēs šīs konfidenciālās informācijas un komercnoslēpumu aizsardzību. Ja valsts tiesa sniedz šādu garantiju, Komisija nosūta pieprasīto informāciju, norādot tās daļas, uz kurām attiecas dienesta noslēpums un kuras tāpēc nedrīkst izpaust. Savukārt, ja valsts tiesa nevar sniegt šādu garantiju, Komisija attiecīgo informāciju nenosūta¹⁴¹.
- (110) Ir vēl citas situācijas, kurās Komisija nevar izpaust informāciju valstu tiesām. Komisija jo īpaši var atteikties nosūtīt dalībvalsts tiesai informāciju tad, ja šāda informācijas nosūtīšana apdraudētu Eiropas Savienības darbību un neatkarību. Tā tas būtu gadījumā,

¹³⁷ Procedūras regulas 29. panta 1. punkta pirmā daļa.

¹³⁸ Saņēmusi šo informāciju, valsts tiesa, kas iesniedza pieprasījumu, var lūgt regulāri sniegt jaunāko informāciju par situācijas izmaiņām.

¹³⁹ Vispārējās tiesas 1996. gada 18. septembra spriedums *Postbank/Komisija*, T-353/94, ECLI:EU:T:1996:119, 64. punkts; Tiesas 1990. gada 13. jūlija rīkojums *Zwartveld* un citi, C-2/88 Imm., ECLI:EU:C:1990:315, 16.–22. punkts.

¹⁴⁰ Tiesas 1991. gada 28. februāra spriedums *Delimitis / Henninger Bräu*, C-234/89, ECLI:EU:C:1991:91, 53. punkts; Vispārējās tiesas 1996. gada 18. septembra spriedums *Postbank/Komisija*, T-353/94, ECLI:EU:T:1996:119, 90. punkts.

¹⁴¹ Vispārējās tiesas 1996. gada 18. septembra spriedums *Postbank/Komisija*, T-353/94, ECLI:EU:T:1996:119, 93. punkts; Tiesas 1990. gada 6. decembra rīkojums *Zwartveld* un citi, C-2/88 Imm., ECLI:EU:C:1990:440, 10. un 11. punkts.

kad informācijas izpaušana apdraudētu Komisijai uzticēto uzdevumu izpildi¹⁴² (piemēram, informācija par Komisijas iekšējo lēmumu pieņemšanas procesu).

- (111) Lai nodrošinātu efektīvu sadarbību ar valstu tiesām, Komisija cenšas sniegt valstu tiesu pieprasīto informāciju viena mēneša laikā no pieprasījuma dienas. Ja Komisijai ir jālūdz valstu tiesām papildu paskaidrojumi par to sākotnējiem pieprasījumiem vai jāapspriežas ar trešām personām, kuras tieši ietekmē informācijas nosūtīšana, viena mēneša termiņu sāk skaitīt no nulles no tā brīža, kad ir saņemts paskaidrojums vai pabeigta apspriešanās¹⁴³.

5.1.1.2. Atzinumu par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu nosūtīšana

- (112) Procedūras regulas 29. pantā valstu tiesām ir paredzēta arī iespēja lūgt Komisijai sniegt atzinumu par jautājumiem, kas saistīti ar valsts atbalsta noteikumu piemērošanu¹⁴⁴.
- (113) Valstu tiesām, piemērojot valsts atbalsta noteikumus izskatīšanā esošai lietai, ir jāievēro attiecīgie Eiropas Savienības noteikumi un Savienības tiesu judikatūra. Neskarot Līgumu galīgo interpretāciju Savienības tiesās, valstu tiesas norādījumus par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu var atrast Komisijas lēmumu pieņemšanas praksē, kā arī attiecīgajos Komisijas paziņojumos un pamatnostādņēs. Valstu tiesas var atrast norādījumus arī iepriekšējos Komisijas atzinumos vai apsvērumos, kas publicēti Komisijas tīmekļa vietnē, ja attiecīgo jautājumu elementi ir analogiski tiem, kurus skatījušas citas valstu tiesas¹⁴⁵.
- (114) Tomēr var būt apstākļi, kad iepriekšējie Komisijas lēmumi vai atzinumi un Komisijas paziņojumi un pamatnostādnes dalībvalstu tiesām nesniedz pietiekamas norādes. Ievērojot LES 4. panta 3. punktā noteikto lojālas sadarbības principu un ņemot vērā valstu tiesu būtisko lomu valsts atbalsta noteikumu izpildes panākšanā, Komisija piedāvā dalībvalstu tiesām iespēju pieprasīt Komisijai atzinumu par attiecīgajiem jautājumiem, kas saistīti ar valsts atbalsta noteikumu piemērošanu¹⁴⁶.
- (115) Komisijas atzinuma pieprasījumi principā var attiekties uz jebkuriem ar valsts atbalstu saistītajiem ekonomiskajiem, faktu vai juridiskajiem jautājumiem, kas rodas saistībā ar valsts tiesvedību. Dalībvalstu tiesas cita starpā var jautāt Komisijai:
- (a) vai konkrēts pasākums ietver atbalsta elementus LESD 107. panta 1. punkta nozīmē, un, ja tas tā ir, lūgt norādījumus par to, kā noteikt atbalsta summu. Šādi pieprasījumi var attiekties uz konkrētu LESD 107. pantā noteiktu valsts atbalsta elementu (proti, uzņēmuma jēdzienu, selektīvas priekšrocības esību, pasākuma attiecināmību uz dalībvalsti un valsts līdzekļu klātbūtni, iespējamiem konkurences izkropļojumiem un ietekmi uz tirdzniecību starp dalībvalstīm);

¹⁴² Tiesas 1990. gada 6. decembra rīkojums *Zwartveld* un citi, C-2/88 Imm., ECLI:EU:C:1990:440, 11. punkts; Tiesas 2002. gada 26. novembra spriedums *First* un *Franex*, C-275/00, ECLI:EU:C:2002:711, 49. punkts; Vispārējās tiesas 1996. gada 18. septembra spriedums *Postbank*/Komisija, T-353/94, ECLI:EU:T:1996:119, 93. punkts.

¹⁴³ Tas iespējams, piemēram, attiecībā uz noteikta veida informāciju, kuru iesniegusi privātpersona, vai arī gadījumos, kad informāciju, kuru ir iesniegusi viena dalībvalsts, pieprasa citas dalībvalsts tiesa.

¹⁴⁴ Procedūras regulas 29. panta 1. punkta otrā daļa.

¹⁴⁵ Sk. 5.1.2. iedaļu.

¹⁴⁶ Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedums *SFEI* un citi, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 50. punkts.

- (b) vai noteikts atbalsta pasākums atbilst konkrētai grupu atbrīvojuma regulas prasībai, kā rezultātā nav nepieciešama iepriekšēja paziņošana Komisijai un nav piemērojams LESD 108. panta 3. punktā paredzētais nogaidīšanas pienākums;
 - (c) vai uzskatāms, ka konkrēts atbalsts iekļaujas atbalsta shēmā, par kuru ir paziņots Komisijai un kura ar Komisijas lēmumu ir atzīta par saderīgu ar iekšējo tirgu, vai arī tas ir citādi kvalificējams kā pastāvošs atbalsts, kā rezultātā LESD 108. panta 3. punktā paredzētais nogaidīšanas pienākums nav piemērojams;
 - (d) vai pastāv izņēmuma apstākļi¹⁴⁷, kas liegtu valsts tiesai pieprasīt pilnīgu atgūšanu saskaņā ar Eiropas Savienības tiesībām;
 - (e) kādi ir zaudējumu atlīdzināšanas prasījumu juridiskie priekšnosacījumi saskaņā ar Eiropas Savienības tiesībām, un lūgt norādījumus par to, kā noteikt nodarīto zaudējumu apjomu.
- (116) Valstu tiesas nav kompetentas novērtēt atbalsta pasākuma saderību, pamatojoties uz LESD 107. panta 2. punktu, 107. panta 3. punktu, 106. panta 2. punktu un 93. pantu¹⁴⁸. Tāpēc tās nevar lūgt Komisijai sniegt atzinumu par konkrēta atbalsta pasākuma saderību ar iekšējo tirgu. Tomēr, kā skaidrots iepriekš 5.1.1.1. iedaļā, valstu tiesas var jautāt Komisijai, vai tā jau izvērtē konkrēta atbalsta pasākuma saderību.
- (117) Sniedzot atzinumu, Komisija saskaņā ar LES 4. panta 3. punktā noteikto lojālas sadarbības principu valsts tiesai sniedz prasītos faktus vai ekonomisko vai juridisko skaidrojumu. Atšķirībā no Eiropas Savienības tiesību autoritatīvās interpretācijas, ko sniedz Savienības tiesas, Komisijas atzinums valsts tiesai nav juridiski saistošs.
- (118) Komisija atzinumu valstu tiesām sniedz saskaņā ar to procesuālajiem noteikumiem un praksi. Lai nodrošinātu efektīvu sadarbību ar dalībvalstu tiesām, Komisija cenšas pieprasīto atzinumu valsts tiesai sniegt četru mēnešu laikā no pieprasījuma dienas. Ja Komisijai ir jādūdz valsts tiesai papildu paskaidrojumi par tās pieprasījumu, šo četru mēnešu termiņu var pagarināt.
- (119) Valstu tiesām ir jāaizsargā privātpersonu tiesības, kas izriet no LESD 108. panta 3. punkta, arī laikposmā, kurā Komisija sagatavo pieprasīto atzinumu. Kā skaidrots iepriekš, valsts tiesas pienākums aizsargāt privātpersonu tiesības, kas izriet no LESD 108. panta 3. punkta, tostarp nosakot pagaidu noregulējuma pasākumus¹⁴⁹, ir piemērojams neatkarīgi no tā, vai tiek gaidīts Komisijas atzinums.

5.1.1.3. Amicus curiae apsvērumu iesniegšana

- (120) Saskaņā ar procedūras regulas 29. panta 2. punktu Komisija var iesniegt rakstiskus apsvērumus valstu tiesām, kuras piemēro valsts atbalsta noteikumus. Ar attiecīgās valsts

¹⁴⁷ Šajā jautājumā sk. Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedumu *SFEI* un citi, C-39/94, EU:C:1996:285, 68.–71. punkts.

¹⁴⁸ Tiesas 2020. gada 4. marta spriedums *CSTP Azienda della Mobilità* / Komisija, C-587/18 P, EU:C:2020:150, 90. punkts; Tiesas 2007. gada 19. jūlija spriedums *Lucchini*, C-119/05, EU:C:2007:434, 50.–52. punkts.

¹⁴⁹ Sk. iepriekš 4.2.3.3. iedaļu.

tiesas atļauju Komisija var sniegt arī mutiskus apsvērumus. Šie apsvērumi ir pazīstami arī kā “*amicus curiae* apsvērumi”. Komisija iesniedz *amicus curiae* apsvērumus pēc savas iniciatīvas.

- (121) Tomēr dalībvalstu tiesas vai dalībnieki lietā, kuru izskata valsts tiesa, var lūgt Komisijai sniegt *amicus curiae* apsvērumus, ja tajā tiek skatīti valsts atbalsta jautājumi. Lēmums *amicus curiae* statusā iestāties lietā, ko izskata valsts tiesa, ir ekskluzīva Komisijas prerogatīva, un tai ir pilnīga rīcības brīvība šajā jautājumā. Tāpēc Komisijai nav pienākuma atbildēt uz šiem pieprasījumiem vai paust nostāju par tiem.
- (122) Komisija iesniedz *amicus curiae* apsvērumus valsts tiesvedības ietvaros, lai nodrošinātu LESD 107. panta 1. punkta vai 108. panta 3. punkta konsekvētu piemērošanu¹⁵⁰. Lai novērtētu sava ieguldījuma nepieciešamību un lietderību, Komisija cita starpā var ņemt vērā:
- (a) vai ir sagaidāms, ka konkrētajai lietai būs nozīme arī citās lietās (piemēram, ja lietā ir runa par vispārīgu jautājumu par valsts atbalstu);
 - (b) vai Komisijas apsvērumi var veicināt valsts atbalsta noteikumu izpildes efektivitāti attiecīgajās valstu tiesās;
 - (c) vai lieta ir saistīta ar jaunu jautājumu pēc būtības, kurš vēl nav aplūkots Komisijas lēmumu pieņemšanas praksē vai paziņojumos un pamatnostādnēs;
 - (d) vai lieta tiek izskatīta tiesā, kuras spriedumu nevar pārsūdzēt.
- (123) Komisija pilnībā respektē valstu tiesu neatkarību un darbību. Tāpat kā iepriekš 5.1.1.2. iedaļā minētie Komisijas atzinumi, arī *amicus curiae* apsvērumi nav saistoši valsts tiesai, kas izskata lietu, kurā Komisija ir iestājusies. Pirms Komisija pēc savas iniciatīvas iesniedz *amicus curiae* apsvērumus, tā informē attiecīgo dalībvalsti, nosūtot vēstuli tās pastāvīgajai pārstāvniecībai Eiropas Savienībā.
- (124) Lai varētu iesniegt noderīgus apsvērumus, Komisija var lūgt attiecīgajai valsts tiesai nosūtīt tās rīcībā esošus dokumentus, kas Komisijai ir vajadzīgi, lai izvērtētu attiecīgo jautājumu. Komisija izmanto šos dokumentus tikai un vienīgi apsvērumu sagatavošanai.
- (125) Procedūras regulā nav paredzēts procesuālais satvars *amicus curiae* apsvērumu iesniegšanai. Tāpēc Komisija savus apsvērumus iesniedz saskaņā ar dalībvalstu procesuālajiem noteikumiem un praksi, tostarp tiem, kas aizsargā lietas dalībnieku tiesības. Ja dalībvalsts vēl nav izveidojusi atbilstošo procesuālo satvaru, valsts tiesas ziņā ir noteikt, kādi procesuālie noteikumi ir jāievēro, iesniedzot *amicus curiae* apsvērumus par attiecīgajā tiesā izskatāmo lietu.

¹⁵⁰ Kopš 2014. gada Komisija ir iesniegusi *amicus curiae* apsvērumus par atbalsta esību, vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojuma definīciju, Komisijas atgūšanas lēmumu izpildi un norādījumiem par to, vai ir jāpiemēro valsts vai Eiropas Savienības tiesību akti. Attiecībā uz šo sk. dokumentu “Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)”, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2019. gads, 111. lpp., pieejams vietnē <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>.

(126) Valsts procesuālajam satvaram būtu jāatbilst šā paziņojuma 2.2. iedaļā minētajiem principiem. Tas nozīmē, ka valsts procesuālais satvars attiecībā uz apsvērumu iesniegšanu par jautājumiem, kas attiecas uz LESD 107. panta 1. punkta un 108. panta 3. punkta piemērošanu, nedrīkst padarīt šādu apsvērumu iesniegšanu a) pārmērīgi grūtu vai praktiski neiespējamu (atbilstoši efektivitātes principam) un b) grūtāku nekā apsvērumu iesniegšanu tādā tiesvedībā, kurā piemēro līdzvērtīgus valsts tiesību aktus (saskaņā ar līdzvērtības principu).

5.1.2. Vienotais kontaktpunkts un atzinumu un *amicus curiae* apsvērumu publicēšana

(127) Lai nodrošinātu efektīvāku sadarbību un saziņu ar dalībvalstu tiesām, Komisija ir izveidojusi vienoto kontaktpunktu, kurā valstu tiesas var vērsties ar saviem pieprasījumiem:

European Commission
Directorate Generale for Competition
COMP Amicus State Aid
1049 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË
Tālrunis: 0032 22976271
Fakss: 0032 22953584
E-pasts: COMP-AMICUS-STATE-AID@ec.europa.eu

(128) Komisija aicina valstu tiesas turpināt izmantot šo vienoto kontaktpunktu, lai nosūtītu Komisijai informāciju vai pieprasījumus saskaņā ar šā paziņojuma 5.1.1.1., 5.1.1.2. un 5.1.1.3. iedaļu. Valstu tiesas var nosūtīt informāciju vai pieprasījumus jebkurā no 24 Eiropas Savienības oficiālajām valodām¹⁵¹.

(129) Par sadarbību ar valstu tiesām Komisija ziņo savā gada ziņojumā par konkurences politiku. Komisija arī dara pieejamus savus atzinumus un apsvērumus savā tīmekļa vietnē¹⁵².

(130) Sniedzot atzinumus vai *amicus curiae* apsvērumus, Komisija lūdz valstu tiesām atļaut tos publicēt. Tas ļauj Komisijai savā tīmekļa vietnē publicēt Komisijas sniegtos atzinumus un *amicus curiae* apsvērumus un attiecīgā gadījumā valsts tiesu spriedumus.

(131) Komisija centīsies izveidot speciālu tiešsaistes platformu, kurā valstu tiesas varētu nosūtīt Komisijai tādus jautājumus par valsts atbalsta politiku, kuri ir ārpus šā paziņojuma 5.1.1.1., 5.1.1.2. un 5.1.1.3. iedaļas tvēruma un ir radušies to ikdienas darbā.

5.2. Valstu tiesu palīdzība Komisijai

(132) LES 4. panta 3. punktā noteiktais lojālas sadarbības pienākums nozīmē arī to, ka dalībvalstīm, tostarp to tiesu iestādēm, ir jāpalīdz Eiropas Savienības iestādēm sasniegt Eiropas Savienības mērķus.

¹⁵¹ Pilnīgs Eiropas Savienības oficiālo valodu saraksts ir sniegts LES 55. panta 1. punktā.

¹⁵² Komisijas atzinumu un *amicus curiae* apsvērumu publicēšana ir atkarīga no valsts tiesas piekrišanas.

- (133) Lai nodrošinātu valsts atbalsta noteikumu efektīvu izpildi, valstu tiesas tiek aicinātas nekavējoties nosūtīt Komisijai visu to rakstisko spriedumu kopiju, kuras tās pasludinājušas pēc tam, kad Komisija sniegusi informāciju vai atzinumu vai iesniegusi *amicus curiae* apsvērumus. Tas ļauj Komisijai laikus uzzināt par lietām, par kurām varētu būt lietderīgi iesniegt apsvērumus, ja kāds no lietas dalībniekiem attiecīgo spriedumu apstrīdētu. Nosūtot spriedumu, valstu tiesas norāda Komisijai, vai tās atļauj publicēt šo spriedumu Komisijas tīmekļa vietnē.
- (134) Lai valsts atbalsta noteikumus varētu piemērot efektīvāk un konsekventāk, Komisija mudina dalībvalstis izveidot koordinācijas punktus valstu tiesnešiem, kas izskata valsts atbalsta jautājumus. Komisija arī uzskata, ka zināšanu apmaiņas nolūkā īpaši noderīgi varētu būt izveidot formālus vai neformālus valsts vai Eiropas līmeņa tīklus, kuros būtu iesaistīti tiesneši, kas skata valsts atbalsta jautājumus. Centrāli koordinācijas punkti un tiesnešu tīkli varētu palīdzēt valstu tiesnešiem dalīties ar paraugpraksi valsts atbalsta jomā un atvieglot Komisijai informācijas nodošanu par jaunākajām norisēm valsts atbalsta politikā, izmantojot, piemēram, mācību kursus un informatīvus biļetenus.

6. VALSTS ATBALSTA NOTEIKUMU UN LĒMUMU NEIZPILDES SEKAS

- (135) Kā norādīts šā paziņojuma 4.2.1. un 4.2.2. iedaļā, valstu tiesām var nākties savas valsts tiesību sistēmā tieši piemērot LESD 107. panta 1. punkta un 108. panta 3. punkta noteikumus. Ja valstu tiesu nolēmumu iedarbība ir pielīdzināma jauna atbalsta piešķiršanai un tādējādi ir pārkāpts nogaidīšanas pienākums, Komisija var sākt izmeklēšanas procedūru saskaņā ar procedūras regulas 12. pantu, lai novērtētu nelikumīgā valsts atbalsta saderību ar iekšējo tirgu. Turklāt, ja dalībvalstu tiesas nenodrošina no Komisijas atgūšanas lēmuma vai Līgumiem izrietošo pienākumu izpildi¹⁵³, Komisija var sākt pārkāpuma procedūru.
- (136) Valstu tiesas kā dalībvalstu struktūras tiek aicinātas veikt attiecīgos pasākumus, lai nodrošinātu atgūšanas lēmumu efektīvu īstenošanu. Sekas, ko rada tas, ka dalībvalstis neīsteno Komisijas atgūšanas lēmumus, ir aprakstītas Komisijas paziņojumā par nelikumīga un nesaderīga valsts atbalsta atgūšanu¹⁵⁴.
- (137) Valstu tiesām arī jāaizsargā privātpersonu tiesības gadījumos, kad varētu būt pārkāpts nogaidīšanas pienākums¹⁵⁵. Kā norādīts šā paziņojuma 6.2. iedaļā, dalībvalstis (tostarp to tiesas), kas neaizsargā šīs tiesības, nepilda pienākumus, kas tām noteikti Eiropas Savienības tiesību aktos¹⁵⁶.

¹⁵³ Tiesas 2014. gada 11. septembra spriedums Komisija/Vācija, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, 56. punkts.

¹⁵⁴ [OV C 247, 23.7.2019., 1.–23. lpp.](#), 6. iedaļa.

¹⁵⁵ Tiesas 2006. gada 5. oktobra spriedums *Transalpine Ölleitung in Österreich*, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, 38. punkts; Tiesas 2013. gada 21. novembra spriedums *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 28. punkts.

¹⁵⁶ Tiesas 2019. gada 23. janvāra spriedums *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 66. punkts; Tiesas 2019. gada 5. marta spriedums *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 110. punkts.

6.1. Procedūras Komisijā attiecībā uz nelikumīgu atbalstu

- (138) Valstu tiesas var tieši pārkāpt LESD 108. panta 3. punktu, tiesvedības ietvaros veicot darbības, kas pielīdzināmas jauna atbalsta piešķiršanai. Tas var notikt, ja valsts tiesa pieņem nolēmumu, kas ietekmē valsts atbalsta piešķiršanas akta īstenošanu. Tas attiecas, piemēram, uz gadījumiem, kad līguma vai atbalsta piešķiršanas lēmuma interpretācijas rezultātā tiek pagarināts atbalsta pasākuma sākotnējais ilgums¹⁵⁷.
- (139) Tāpēc valstu tiesām ir jāievēro LESD 108. panta 3. punkts un jāpaziņo Komisijai par ikvienu lēmumu, kura rezultātā tiek grozīts vai pagarināts akts, ar kuru piešķir valsts atbalstu, piemēram, interpretējot to¹⁵⁸.
- (140) Ja valsts tiesa nenodrošina nogaidīšanas pienākuma izpildi, kas paredz paziņot par jaunu atbalstu un ļaut Komisijai to izskatīt, Komisija var sākt izmeklēšanu attiecībā uz nelikumīgo valsts atbalstu pēc savas iniciatīvas vai pēc tam, kad ir saņēmusi sūdzību no jebkuras ieinteresētās personas saskaņā ar procedūras regulas 12. pantu.

6.2. Pārkāpuma procedūra

- (141) Saskaņā ar LESD 258. pantu, ja Komisija uzskata, ka dalībvalsts nav izpildījusi kādu Līgumos paredzētu pienākumu, tā var sākt pārkāpuma procedūru. Procedūras mērķis ir izbeigt pārkāpumu. Komisija var nodot lietu izskatīšanai Tiesā pēc pirmstiesas posma, kurā tā sniedz argumentētu atzinumu pēc oficiālas viedokļu apmaiņas ar attiecīgo dalībvalsti.
- (142) Ja valstu tiesas neizdara atbilstošus secinājumus no LESD 108. panta 3. punkta pārkāpuma, tās pārkāpj savus Līgumos noteiktos pienākumus. Tā tas var būt gadījumā, ja valstu tiesas nenovērs nelikumīga pasākuma īstenošanu vai neizdod rīkojumu par atbalsta atgūšanu¹⁵⁹.
- (143) Dalībvalsts var tikt saukta pie atbildības arī tad, ja valstu tiesas nenodrošina privātpersonu tiesību aizsardzību, pārkāpjot pienākumus, kas izriet no LESD 108. panta 3. punkta. Tiesa ir spriedusi, ka dalībvalstis ir atbildīgas par zaudējumiem, kas radušies Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu dēļ, ieskaitot pārkāpumus, kuri izriet no valsts pēdējās instances tiesas nolēmuma^{160, 161}.

¹⁵⁷ Nav svarīgi, vai valsts tiesa pieņem nolēmumu pagaidu noregulējuma tiesvedībā vai tiesvedībā pēc būtības, jo abos gadījumos nolēmums var ietekmēt atbalsta pasākumu, pat ja tikai īslaicīgi.

¹⁵⁸ Tiesas 2016. gada 26. oktobra spriedums *DEI* un Komisija / *Alouminion tis Ellados*, C-590/14 P, ECLI:EU:C:2016:797, 107. un 108. punkts.

¹⁵⁹ Tiesas 1991. gada 21. novembra spriedums *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires* un citi / Francija, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, 12. punkts; Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedums *SFEI* un citi, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 70. punkts.

¹⁶⁰ Tiesas 2003. gada 30. septembra spriedums *Köbler*, C-224/01, ECLI:EU:C:2003:513, 50. punkts.

¹⁶¹ Ja Komisija uzskata, ka dalībvalsts nav izpildījusi pienākumus, kas noteikti spriedumā saskaņā ar LESD 258. panta 2. punktu, Komisija var vērsties Tiesā saskaņā ar LESD 260. panta 2. punktu, vispirms devusi attiecīgajai dalībvalstij iespēju iesniegt apsvērumus.

7. NOBEIGUMA NOTEIKUMI

- (144) Šis paziņojums aizstāj 2009. gada paziņojumu par piemērošanu.
- (145) Šā paziņojuma mērķis ir sniegt norādījumus valstu tiesām par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu. Šis paziņojums valstu tiesām nav saistošs un neietekmē to neatkarību.
- (146) Komisija var pārskatīt šo paziņojumu, pamatojoties uz piemērojamo Eiropas Savienības noteikumu izmaiņām vai būtiskām judikatūras izmaiņām nākotnē.